

Α.Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

και η

Πολιτική της πάνω στον Τουρισμό

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Παπαχριστόπουλος Ν.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Γκικοπούλου Ξανθή

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	σελ 1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
Ορισμός, Ιστορική Αναδρομή και σύντομη Διάρθρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	σελ 2
Η Δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	σελ 5
Η Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	σελ 7
Τι σημαίνει Διεύρυνση για τα ‘παλαιότερα’ κράτη μέλη;.....	σελ 9
Ποιος θα είναι ο αντίκτυπος της Διεύρυνσης στην καθημερινή ζωή;.....	σελ 10
Ποιες θα είναι οι συνέπειες της Διεύρυνσης για τα θεσμικά όργανα;.....	σελ 11
Υπάρχουν όρια στη Διεύρυνση;.....	σελ 11
Τι γίνεται με τους γείτονες της Διευρυμένης Ευρώπης;.....	σελ 12
Τα νέα και μελλοντικά κράτη μέλη.....	σελ 13
Επιπτώσεις της Διεύρυνσης.....	σελ 14
Σημαντικότερες ημερομηνίες της διαδικασίας διεύρυνσης.....	σελ 18
Συμπέρασμα.....	σελ 20
Χάρτης της Ευρώπης.....	σελ 21
Η Πολιτική της ΕΕ στους Τομείς που επηρεάζουν τον Τουρισμό.....	σελ 22
Μεταφορές.....	σελ 24
Κοινό Νόμισμα και Κοινή Αγορά.....	σελ 29
Επιχειρήσεις.....	σελ 33
Περιβάλλον.....	σελ 38
Προτεραιότητες και Στόχοι της Ελληνικής Προεδρίας.....	σελ 43
Υπάρχουσα Κατάσταση στον Τουρισμό.....	σελ 47
Χαρακτηριστικά του Ελληνικού Τουρισμού.....	σελ 50
Βασικά χαρακτηριστικά του Ελληνικού τουρισμού.....	σελ 54
Οι Βασικοί Στόχοι της Τουριστικής Πολιτικής όπως αυτοί εξειδικεύονται από το αρμόδιο Υπουργείο.....	σελ 55
Μέτρα για τις Τουριστικές Επιχειρήσεις.....	σελ 57
Τελικός Στόχος- Όραμα για το 2001.....	σελ 60
Βασικά Μεγέθη του Τουριστικού Τομέα στη Ελλάδα.....	σελ 61
Πιθανοί Τομείς Παρέμβασης.....	σελ 62
Το Μέλλον του Τουρισμού.....	σελ 63
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	
Συμπεράσματα και Μέτρα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τον Τουρισμό.....	σελ 67
Πλαισιώνοντας το Μέλλον του Τουρισμού.....	σελ 68
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ.....	σελ 69

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΞΕΚΙΝΩΝΤΑΣ αυτή την έρευνα, και ελπίζοντας να έχω καταλήξει σε ένα αποτέλεσμα τελικά, είναι θεωρώ σκόπιμο να τοποθετηθεί ένας σύντομος σχολιασμός που αφορά στην πορεία της καθώς και στη τελική της μορφή.

Όπως αναφέρω και κατά τη διάρκεια της παρακάτω έκθεσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει να επιδείξει εργασίες ή πολιτικές ξεκάθαρης και άμεσης τουριστικής πολιτικής. Ωστόσο, εφόσον η ΕΕ αναγνωρίζει την σπουδαιότητα του τουρισμού στην Ευρώπη, δεν μένει παρά να σκεφτούμε πως η Ευρώπη «φροντίζει» για τον τουρισμό έμμεσα.

Η διαπίστωση αυτή προκάλεσε, εν μέρει την προσωπική μου έκπληξη, αλλά και μια μικρή καθυστέρηση όσον αφορά στην επιλογή της δομής που θα είχε εν τέλει.

Έτσι, το αποτέλεσμα είναι να συγκεντρωθεί ένα πλήθος πολιτικών, σε τομείς όπως οι μεταφορές, η οικονομία, το περιβάλλον και οι επιχειρήσεις, και προσεγγίζοντας τον καθέναν από αυτούς από την πλευρά της αειφορικής ανάπτυξης, τελικά να σχηματιστεί το δικό μου «πάζλ» της Ευρωπαϊκής Τουριστικής Πολιτικής.

Όλα τα στοιχεία έχουν παρθεί από Ευρωπαϊκές Εκδόσεις και συγγραφικά έργα ανθρώπων που έχουν χρόνια στο ενεργητικό τους ασχολούμενοι με τη δραστηριότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κάποια από αυτά βρέθηκαν από το Διαδίκτυο.

Κανένας συγγραφέας και κανένας χώρος του Διαδικτύου δεν αναφέρει κεφάλαιο με την ονομασία «Τουρισμός» κάτω από πληροφορίες για τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΡΙΣΜΟΣ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση(ΕΕ) είναι μια οικογένεια ευρωπαϊκών χωρών, οι οποίες έχουν δεσμευτεί να συνεργάζονται για την ειρήνη και την ευημερία¹. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι ένα κράτος που επιδιώκει να αντικαταστήσει τα υπάρχοντα κράτη και είναι μεγαλύτερη από κάθε άλλο διεθνή οργανισμό. Τα κράτη μέλη της έχουν θεσπίσει κοινά θεσμικά όργανα στα οποία εκχωρούν ορισμένες εξουσίες τους, έτσι ώστε να μπορούν να λαμβάνονται δημοκρατικές αποφάσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο για συγκεκριμένα θέματα κοινού ενδιαφέροντος. Αυτή η από κοινού άσκηση της εθνικής κυριαρχίας καλείται επίσης «Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση».

Οι ιστορικές ρίζες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανάγονται στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Η ιδέα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης σχεδιάστηκε για να μπορεί να αποτραπεί η επανάληψη ενός παρόμοιου αιματηρού και καταστροφικού πολέμου. Η ιδέα αυτή διατυπώθηκε για πρώτη φορά από τον Γάλλο υπουργό Εξωτερικών Robert Schumann σε ομιλία του στις 9 Μαΐου 1950. Η ημερομηνία αυτή, η οποία θεωρείται η γενέθλιος ημερομηνία της σημερινής Ευρωπαϊκής Ένωσης, γιορτάζεται κάθε χρόνο σαν Ημέρα της Ευρώπης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει πέντε θεσμικά όργανα έκαστο των οποίων έχει συγκεκριμένες αρμοδιότητες:

- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το οποίο εκλέγεται από τους πολίτες των κρατών μελών
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο εκπροσωπεί τις κυβερνήσεις των κρατών μελών
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία αποτελεί κινητήριο δύναμη και εκτελεστικό όργανο

¹ www.europe.eu.int

- Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, το οποίο διασφαλίζει την τήρηση του δικαίου
- Ελεγκτικό Συνέδριο, το οποίο ελέγχει την χρηστή και νόμιμη διαχείριση του προϋπολογισμού της ΕΕ

Τα ανωτέρω θεσμικά όργανα συμπληρώνονται από πέντε άλλα, επίσης σημαντικά, όργανα:

- Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (εκφράζει τις απόψεις των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών σε οικονομικά και κοινωνικά θέματα)
- Επιτροπή των Περιφερειών (εκφράζει τις απόψεις των περιφερειακών και τοπικών αρχών)
- Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (αρμόδια για την νομισματική πολιτική και διαχείριση του ευρώ)
- Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής (ασχολείται με τις καταγγελίες πολιτών για περιπτώσεις κακοδιοίκησης από όργανο ή υπηρεσία της ΕΕ)
- Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων της ΕΕ με τη χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων)

Το σύστημα συμπληρώνεται με ορισμένους άλλους φορείς και υπηρεσίες.

Το κράτος δικαίου είναι ουσιαστικής σημασίας για τη Ευρωπαϊκή Ένωση. Όλες οι αποφάσεις και οι διαδικασίες της ΕΕ απορρέουν από τις συνθήκες οι οποίες έχουν κυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη της.

Στα πρώτα χρόνια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το μεγαλύτερο μέρος της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών αφορούσε το εμπόριο και τα οικονομικά θέματα.

Σήμερα όμως η ΕΕ ασχολείται με πολλά άλλα θέματα που επηρεάζουν άμεσα την καθημερινή μας ζωή, όπως τα δικαιώματα των πολιτών και η διασφάλιση της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης, η δημιουργία απασχόλησης, η περιφερειακή ανάπτυξη, η προστασία του περιβάλλοντος, η προώθηση των θετικών επιπτώσεων της παγκοσμιοποίησης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρόσφερε μισό αιώνα σταθερότητας, ειρήνης και ευημερίας. Συνέβαλε στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, στην οικοδόμηση ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς, δημιούργησε το ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα και ενίσχυσε τη φωνή της Ευρώπης στον κόσμο.

Η Ευρώπη είναι μια ήπειρος με πολλές διαφορετικές παραδόσεις και γλώσσες, αλλά και με κοινές αξίες. Η ΕΕ προασπίζει αυτές τις αξίες. Προωθεί τη συνεργασία μεταξύ των λαών της Ευρώπης, επιδιώκοντας την ενότητα, ενώ συγχρόνως διαφυλάσσει τη διαφορετικότητα και διασφαλίζει ότι οι αποφάσεις θα λαμβάνονται όσο το δυνατόν πλησιέστερα στους πολίτες.

Στο πλαίσιο των αυξανόμενων αλληλεπιδράσεων που χαρακτηρίζουν τον 21^ο αιώνα, κάθε Ευρωπαίος πολίτης θα πρέπει να συνεργάζεται με πολίτες άλλων χωρών σε ένα πνεύμα φιλοπραγμοσύνης, ανοχής και αλληλεγγύης.

Για αιώνες η Ευρώπη αποτέλεσε το σκηνικό πολλών και αιματηρών πολέμων. Κατά την περίοδο 1870-1945 Γάλλοι και Γερμανοί πολέμησαν μεταξύ τους τρεις φορές με τεράστιες απώλειες. Έτσι ένας αριθμός Ευρωπαίων ηγετών πείστηκε πώς ο **μόνος τρόπος να διασφαλίσουν μια μόνιμη ειρήνη μεταξύ των χωρών τους ήταν να τις ενώσουν οικονομικά και πολιτικά.**

Έτσι το 1950 ο Υπουργός Εξωτερικών της Γαλλίας Robert Schumann, όπως προαναφέρθηκε, πρότεινε την ενοποίηση των βιομηχανιών άνθρακα και χάλυβα της Δυτικής Ευρώπης. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα το **1951 η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ECSC) να αποτελείται από έξι μέλη, Βέλγιο, Δυτική Γερμανία, Λουξεμβούργο, Γαλλία, Ιταλία και την Ολλανδία.**

Η δύναμη να παίρνονται αποφάσεις για τον άνθρακα και τον χάλυβα σ' αυτές τις χώρες πέρασε στα χέρια ενός ανεξάρτητου και υπερεθνικού σώματος που ονομάστηκε Ανώτερη Εξουσία. Ο Jean Monnet ήταν ο πρώτος πρόεδρος του.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα είχε τόση επιτυχία που, μέσα σε λίγα χρόνια, οι ίδιες χώρες αποφάσισαν να προχωρήσουν και να ενώσουν κι άλλους τομείς των οικονομιών τους. **Το 1957 υπέγραψαν την Συνθήκη της Ρώμης, δημιουργώντας την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (EURATOM) και την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ).** Οι χώρες μέλη καταπιάστηκαν με το να εξαλείψουν τα εμπορικά εμπόδια μεταξύ τους και να δημιουργήσουν μια 'κοινή αγορά'.

Το 1967 οι θεσμοί των τριών αυτών Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων συγχωνεύτηκαν. Απ' αυτό το σημείο και έπειτα υπήρχε μία Επιτροπή και ένα Συμβούλιο Υπουργών καθώς επίσης και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Αρχικά τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου επιλέγονταν από τα εθνικά Κοινοβούλια αλλά το 1979 έγιναν οι πρώτες άμεσες εκλογές που επέτρεπαν στους κατοίκους κάθε χώρας-μέλους να ψηφίζουν υπέρ του υποψηφίου της επιλογής τους. Από τότε οι εκλογές γίνονται κάθε πέντε χρόνια.

Η Συνθήκη του Μάαστριχ (1992)² εισήγαγε νέους τύπους συνεργασίας μεταξύ των κυβερνήσεων των χωρών μελών, για παράδειγμα πάνω στην άμυνα και στην δικαιοσύνη. Προσθέτοντας λοιπόν αυτές τις εσωκυβερνητικές συνεργασίες στο υπάρχον κοινοτικό σύστημα η **Συνθήκη του Μάαστριχ δημιούργησε την Ευρωπαϊκή Ένωση.**

Η οικονομική και πολιτική ενοποίηση μεταξύ των χωρών-μελών της ΕΕ θα σήμαινε ότι οι χώρες πρέπει να παίρνουν κοινές αποφάσεις σε πολλά ζητήματα όπως για την γεωργία, την εκπαίδευση, τις μεταφορές, το περιβάλλον, την ενέργεια και για πολλούς άλλους τομείς.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει μεγαλώσει σε μέγεθος με επιτυχημένα βήματα ανόδου. Η Δανία, η Ιρλανδία και η Μ.Βρετανία ενώθηκαν το 1973, ακολούθησε η Ελλάδα το 1981, η Ισπανία και η Πορτογαλία το 1986 και η Αυστρία, η Φιλανδία και η Σουηδία το 1995.

Η ΕΕ πριν ένα περίπου χρόνο καλωσόρισε στην οικογένειά της δέκα επιπλέον χώρες στην Ανατολική και Νότια Ευρώπη. Αυτές είναι η Κύπρος, η Δημοκρατία της Τσεχίας, η Εσθονία, η Ουγγαρία, η Λετονία, η Λιθουανία, η Μάλτα, η Πολωνία, η Σλοβακία και η Σλοβενία.

Η Βουλγαρία και Ρουμανία αναμένονται να ακολουθήσουν λίγα χρόνια αργότερα και η Τουρκία είναι υποψήφια χώρα μέλος.

Για να διασφαλιστεί ότι η ΕΕ θα συνεχίσει να λειτουργεί αποτελεσματικά με 25 και πλέον μέλη, το σύστημα που παίρνει τις αποφάσεις της πρέπει να είναι εκσυγχρονισμένο. Γι' αυτό η Συνθήκη της Νίκαιας θέτει νέους κανόνες διακυβέρνησης του μεγέθους των Ευρωπαϊκών θεσμών και για το πώς λειτουργούν.

² www.europe.eu.int

Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Τα κριτήρια προσχώρησης ως πλήρους μέλους

Κατά τη σύνοδο κορυφής της ΕΕ, στην Κοπεγχάγη τον Ιούνιο 1993, οι αρχηγοί κρατών προέβησαν στην ιστορική δήλωση ότι 'οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης που το επιθυμούν θα γίνουν μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από τη στιγμή που θα είναι ικανές να αναλάβουν τις υποχρεώσεις του μέλους, δηλαδή εφόσον πληρούν τις απαιτούμενες οικονομικές και πολιτικές προϋποθέσεις'.

Για πρώτη φορά καθόρισαν κριτήρια προσχώρησης ως πλήρους μέλους, τα οποία έγιναν γνωστά ως τα «κριτήρια της Κοπεγχάγης». Τα κριτήρια της Κοπεγχάγης θέτουν πρότυπα για τις χώρες που προβλέπουν στην προσχώρηση της ΕΕ:

- Σταθερότητα των θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων.
- Ύπαρξη οικονομίας της αγοράς που να λειτουργεί καθώς και ικανότητα αντιμετώπισης της ανταγωνιστικής πίεσης και των δυνάμεων της αγοράς στα πλαίσια της Ένωσης.
- Ικανότητα ανάληψης των υποχρεώσεων του μέλους, μεταξύ των οποίων και την υιοθέτηση των στόχων της πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

Το πρώτο «πολιτικό» κριτήριο θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, ενώ τα άλλα δύο κριτήρια πρέπει να πληρούνται κατά τη στιγμή της προσχώρησης ως πλήρους μέλους.

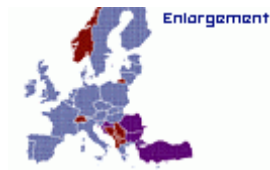
Το τρίτο κριτήριο προϋποθέτει ότι τα νέα μέλη πρέπει να ενσωματώνουν τις πολιτικές και τη νομοθεσία της ΕΕ (το κεκτημένο) και να τις εφαρμόζουν και επιβάλλουν αποτελεσματικά.

Η 1^η Μαΐου του 2004 αποτελεί ιστορικό ορόσημο για τη εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Υποδεχόμενη 10 χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και της λεκάνης της Μεσογείου (→αριθ.4), η ΕΕ συνδέει πλέον 25 κράτη μέλη μέσω των κοινών αξιών της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η διεύρυνση αυτή αποτελεί ένα μοναδικό επίτευγμα – συμβολίζει την ενότητα στην ποικιλομορφία και την δέσμευση για την προώθηση της ευημερίας στην ήπειρό μας διαμέσου της ειρήνης, της ασφάλειας, της αλληλεγγύης και της σταθερότητας για όλους τους πολίτες της.

Η συνθήκη προσχώρησης των δέκα νέων κρατών μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπεγράφη στις 16 Απριλίου 2003 στην Αθήνα από τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων και τους υπουργούς εξωτερικών των χωρών αυτών καθώς και των χωρών της σημερινής Ένωσης και παρουσία των ομολόγων τους των τριών άλλων υποψηφίων προς προσχώρηση χωρών (Βουλγαρία, Ρουμανία και Τουρκία). Οι αρχηγοί των κρατών ή κυβερνήσεων των «Δεκαπέντε» και των «Δέκα» ενέκριναν, εξάλλου, τη «διακήρυξη των Αθηνών» υπογραμμίζοντας ότι η Ένωση υπό τη νέα της μορφή αποδεικνύει ότι υπάρχει η κοινή αποφασιστικότητα να τεθεί τέλος σε αιώνες διαμάχης και να ξεπεραστούν οι προηγούμενες διαιρέσεις της ευρωπαϊκής ηπείρου. Στα μελλοντικά κράτη μέλη, με εξαίρεση την Κύπρο, η συνθήκη των Αθηνών εγκρίθηκε μέσω δημοψηφίσματος, ενώ τα σημερινά 15 κράτη μέλη είχαν επιλέξει για την επικύρωσή της την οδό της ψήφισής της από τα εθνικά κοινοβούλια.³

³ Γενική Έκθεση επί της δραστηριότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκδόσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2003, σ45-46

Τι σημαίνει η διεύρυνση για τα ‘παλαιότερα’ κράτη μέλη;

Η διεύρυνση είναι μια φυσική εξέλιξη, η οποία θέτει τέλος στη διαίρεση της ηπείρου μας, μια από τις συνέπειες του Β' Παγκοσμίου πολέμου, και έχει από κάθε άποψη επιπτώσεις στην ήπειρό μας. Η επέκταση της ζώνης ειρήνης, σταθερότητας και ευημερίας που η ΕΕ έφερε στην Ευρώπη θα ενισχύσει την ασφάλεια όλων των λαών της. Με πληθυσμό 450 εκατομμυρίων, η Ένωση αποτελεί πλέον τη μεγαλύτερη εσωτερική αγορά στον κόσμο. Αυτή η διευρυμένη ενιαία αγορά αντιπροσωπεύει το 19% περίπου του παγκόσμιου εμπορίου. **Με την προσχώρηση 10 νέων χωρών θα αρχίσουν να εφαρμόζονται οι κανόνες της ενιαίας αγοράς και θα βελτιωθεί η πρόσβαση των επιχειρήσεων στην αγορά.** Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα αυξημένες επιδόσεις μέσω του μεγαλύτερου ανταγωνισμού. Ο αυξημένος ανταγωνισμός θα έχει επίσης θετικές επιπτώσεις για τους Ευρωπαίους καταναλωτές από την άποψη των τιμών, της ποικιλίας και της ποιότητας των παρεχομένων προϊόντων και υπηρεσιών, ενώ παράλληλα θα εξασφαλίζει έναν σταθερά υψηλότερο βαθμό προστασίας των καταναλωτών. **Οι γενικότερες συνθήκες για τις επιχειρήσεις έχουν βελτιωθεί χάρη στη σημαντική απελευθέρωση του πλαισίου για τις επενδύσεις και στη μακροοικονομική σταθερότητα.** Το ασφαλέστερο νομικό περιβάλλον καθώς και η αλληλεγγύη με τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες θα συμβάλλει σε μια βιώσιμη συνολική οικονομική ανάπτυξη. Ο ρόλος της Ένωσης στην παγκόσμια σκηνή στους τομείς της εξωτερικής πολιτικής, της προστασίας των πολιτών, της πολιτικής εμπορίου και σε άλλα θέματα παγκόσμιας διακυβέρνησης θα ενισχυθεί. Τα νέα κράτη μέλη θα εμπλουτίσουν την ΕΕ με τους διαφορετικούς πολιτισμούς τους, τις διαφορετικές τους παραδόσεις, την κληρονομιά και τις γλώσσες τους. Έτσι με την προσχώρησή τους η Ευρωπαϊκή Ένωση γίνεται μεγαλύτερη και καλύτερη.

Ποιός θα είναι ο αντίκτυπος της διεύρυνσης στην καθημερινή ζωή;

Στο εξής όλοι οι πολίτες της ΕΕ θα μπορούν να ζούν, να ταξιδεύουν, να εργάζονται και να σπουδάζουν με μεγαλύτερη ευκολία σε ολόκληρο το έδαφος της ΕΕ, που εκτείνεται από τη Βαλτική Θάλασσα έως την Ανατολική Μεσόγειο. Για παράδειγμα οι φοιτητές από τα 25 κράτη μέλη μπορούν να σπουδάζουν στο πανεπιστήμιο της επιλογής τους σε οποιαδήποτε χώρα. Η εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας στα νέα κράτη μέλη εγγυάται τη συμμόρφωση με τα ισχύοντα πρότυπα σε διάφορα θέματα, όπως η ασφάλεια προϊόντων και υπηρεσιών, η διαφήμιση, το ηλεκτρικό εμπόριο, οι περιβαλλοντικοί κανόνες και η ασφάλεια των τροφίμων.

Για τα πρώτα έτη της λειτουργίας της διευρυμένης αυτής Ένωσης, η Συνθήκη Ένταξης προβλέπει μεταβατικές περιόδους, έτσι ώστε τα «παλαιά» και τα «νέα» κράτη μέλη να μπορέσουν σταδιακά να εξοικειωθούν με τις νέες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες της ΕΕ. Με τον τρόπο αυτό, θα ομαλοποιηθεί η διαδικασία ολοκλήρωσης σε θέματα όπως η ελεύθερη μετακίνηση των εργαζομένων, η απόκτηση γής και δεύτερης κατοικίας, ο ΦΠΑ και οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης, καθώς και στον τομέα του περιβάλλοντος.

Μετά το πέρας της μεταβατικής περιόδου, όσον αφορά στην ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, **τα άτομα από ολόκληρη την Ευρώπη θα μπορούν να απολαμβάνουν τα οφέλη από τις βελτιωμένες πολιτικές απασχόλησης με την ενίσχυση των εργασιακών δεξιοτήτων, την ευελιξία της αγοράς εργασίας, την κινητικότητα των εργαζομένων, το βελτιωμένο επιχειρηματικό κλίμα, την προσαρμογή σε νέες τεχνολογίες και την διασφάλιση ίσων ευκαιριών.** Επίσης θα υπάρχει καλύτερη ποιότητα ζωής με την εφαρμογή κοινών πολιτικών σε επίπεδο ΕΕ για την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και μεγαλύτερη ασφάλεια για όλους τους Ευρωπαίους πολίτες, μέσω των κοινών προσπαθειών για την καταπολέμηση της εγκληματικότητας, των ναρκωτικών και της λαθρομετανάστευσης.

Ποιές θα είναι οι συνέπειες της διεύρυνσης για τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

Τα 10 νέα κράτη μέλη(→αριθ.4) συμμετείχαν εξ αρχής στις εργασίες της Συνέλευσης για την κατάρτιση ενός Συντάγματος για την ΕΕ, το οποίο θα τροποποιήσει τις αρχικές συνθήκες. Κάθε χώρα συνεισφέρει με τις δικές της προτεραιότητες και ιδέες, τις οποίες η Συνέλευση λαμβάνει υπόψη από κοινού με τους στόχους και τις ανάγκες των κρατών μελών, παλιών και νέων. **Το Σύνταγμα αυτό θα ενισχύσει τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, θα απλοποιήσει τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και θα ενσωματώσει τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών.** Η διευρυμένη ΕΕ αντιμετωπίζει πλέον μια νέα κοινή πρόκληση: οι κυβερνήσεις και οι πολίτες των κρατών μελών της θα πρέπει να εγκρίνουν αυτό το Σύνταγμα.

Υπάρχουν όρια στη διεύρυνση;

Σε προηγούμενες Συνθήκες και Ευρωπαϊκά Συμβούλια της ΕΕ αναφέρεται ότι **‘Κάθε ευρωπαϊκό κράτος μπορεί να ζητήσει να γίνει μέλος της Ένωσης’** και ότι **‘Η ένταξη θα πραγματοποιείται από τη στιγμή που μια συνδεδεμένη χώρα είναι ικανή να αναλάβει τις υποχρεώσεις του μέλους, εκπληρώνοντας τις απαιτούμενες οικονομικές και πολιτικές προϋποθέσεις’**. Προς το παρόν, δυο υποψήφιες –η Ρουμανία και η Βουλγαρία- ολοκλήρωσαν τις διαπραγματεύσεις προσχώρησης με στόχο την ένταξη στην Ένωση το 2007. Δυο άλλες χώρες –η Κροατία και η Τουρκία- έγιναν δεκτές για την έναρξη των διαπραγματεύσεων το Μάρτιο και τον Οκτώβριο αντίστοιχα, με προϋπόθεση την εκπλήρωση των όρων που τους ανακοινώθηκαν.

Επιπλέον, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας έχει εκφράσει την επιθυμία της να ενταχθεί στην Ένωση. Τέλος, **η δυνατότητα ένταξης στην ΕΕ είναι ανοικτή και για άλλες χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.**

Τι γίνεται με τους νέους γείτονες της

διευρυμένης Ένωσης;

Με τη διεύρυνση, τα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ θα μετατοπιστούν πάνω από 500 χλμ. προς την ανατολή. Η ΕΕ θα αποκτήσει νέα σύνορα με πέντε κράτη (την Κροατία, τη Σερβία, τη Ρουμανία, την Ουκρανία και τη Λευκορωσία), θα επεκτείνει τα σύνορα της με τη Ρωσία από την οποία θα συμπεριλάβει ένα μέρος (το Καλίνινγκραντ) και θα ενδυναμώσει την παρουσία της στην Ανατολική μεσόγειο με την Κύπρο και την Νότια Μεσόγειο με τη Μάλτα.

Προκειμένου να αποφευχθεί η δημιουργία νέων διαχωριστικών γραμμών στην ήπειρό μας, η ΕΕ προσφέρει στους γείτονες της νέους μηχανισμούς συνεργασίας: έχει προταθεί **Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας (ΕΠΓ)** με όραμα η ΕΕ να μοιραστεί τις θεμελιώδεις αξίες και τους στόχους της με μια σειρά χωρών, για παράδειγμα, τη Λευκορωσία, την Ουκρανία, τη Μολδαβία, τη Γεωργία αλλά και με κράτη της Μέσης Ανατολής και της Βορείου Αφρικής. Στόχος είναι η ανάληψη αμοιβαίας δέσμευσης με αυτές τις γειτονικές χώρες για την οικοδόμηση κοινών αξιών, κυρίως στους τομείς του κράτους δικαίου, της χρηστής διακυβέρνησης, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των μειονοτήτων, της προώθησης των καλών σχέσεων γειτονίας και των αρχών της οικονομίας και της αειφόρου ανάπτυξης. Η ΕΕ έχει ήδη αναπτύξει ένα σύνολο μέσων στο πλαίσιο της πολιτικής γειτονίας, στα οποία συμπεριλαμβάνεται ο Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος, οι συμφωνίες σταθεροποίησης και σύνδεσης και οι συμφωνίες εταιρικής σχέσης και συνεργασίας. Τα πρότυπα αυτά θα πρέπει να αναπτυχθούν με τρόπο που να προωθεί την ευημερία, τη σταθερότητα και τη χρηστή διακυβέρνηση, με βάση κοινές αξίες. Αποτέλεσμα της απτής προόδου των πολιτικών, των οικονομικών και των θεσμικών μεταρρυθμίσεων αναμένεται να είναι η καλύτερη πρόσβαση στην ενιαία αγορά της ΕΕ, όπου η μεγαλύτερη ολοκλήρωση και ελευθέρωση θα συμβάλλει στην προώθηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, των αγαθών, των υπηρεσιών

και των κεφαλαίων. Άλλοι τομείς συνεργασίας περιλαμβάνουν ενδεχομένως την ενισχυμένη συνεργασία για την αντιμετώπιση των απειλών σε θέματα ασφαλείας, τη συμμετοχή στην πρόληψη των συγκρούσεων, τις μεταφορές, την ενέργεια και τα δίκτυα τηλεπικοινωνιών και την ευρωπαϊκή έρευνα.

Η βοήθεια της ΕΕ στις χώρες αυτές θα πρέπει να συντονίζεται με τη βοήθεια άλλων διεθνών οργανισμών και να διευκολύνει τη διασυνοριακή συνεργασία.

Τα νέα και τα μελλοντικά κράτη μέλη.

Η πέμπτη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης πραγματοποιήθηκε την 1^η Μαΐου 2004, μετά την κύρωση της Συνθήκης Ένταξης. Ύστερα από έξι έτη ενδελεχών διαπραγματεύσεων, η ΕΕ συμφώνησε να δεχτεί στους κόλπους της 10 νέα μέλη από την κεντρική Ευρώπη και την Μεσόγειο (→αριθ.4), που πληρούν τα πολιτικά κριτήρια – σταθερή δημοκρατία, σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου. **Ως πλήρεις οικονομίες της αγοράς, θα εφαρμόσουν το σύνολο των κοινών κανόνων και των πολιτικών της ΕΕ.** Μετά την ολοκλήρωση, στα τέλη του 2002, των διαπραγματεύσεων με τις δέκα υποψήφιες χώρες που υπέγραψαν τη συνθήκη των Αθηνών, η διαδικασία διαπραγματεύσεων επικεντρώθηκε, το 2003, στις δύο χώρες (*Βουλγαρία και Ρουμανία*) που είχαν ήδη ξεκινήσει την διαδικασία αυτή και των οποίων η προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να βρει προσεχώς διέξοδο. Μέχρι σήμερα η Βουλγαρία και η Ρουμανία κατέληξαν σε όλα τα κεφάλαια της διαπραγμάτευσής τους, με στόχο την ολοκλήρωση της προετοιμασίας για την ένταξη το 2007. Αυτή η ίδια διαδικασία διαπραγμάτευσης άρχισε με την Κροατία και την Τουρκία αυτό το χρόνο, το 2005.

Επιπτώσεις της διεύρυνσης

Οικονομικές επιπτώσεις. Η διεύρυνση που θα δημιουργήσει την ΕΕ-25 θα προσθέσει 75 εκατομμύρια καταναλωτές στην ενιαία αγορά της ΕΕ. Το γεγονός αυτό αναμένεται να οδηγήσει σε αύξηση του εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών, σε οικονομίες κλίμακας, σε αυξημένο ανταγωνισμό και σε μεγαλύτερες ροές επενδύσεων, με τελικό αποτέλεσμα μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη, τόσο στα σημερινά όσο και στα νέα κράτη μέλη.

Στο πλαίσιο αυτό, η διεύρυνση μοιάζει με τη διαδικασία ολοκλήρωσης της ενιαίας αγοράς την οποία διήλθε η ΕΕ τη δεκαετία του '90. επιπλέον, τα νέα κράτη μέλη μπορούν να αναμένουν σχετικά υψηλούς αναπτυξιακούς ρυθμούς, εξέλιξη που μπορεί να αποδοθεί στις δυνατότητες «κάλυψης της υστέρησης» σε συνδυασμό με τα χαμηλότερα κατά κεφαλήν εισοδήματα.

Επιπτώσεις στο εμπόριο. Η οικονομική ενοποίηση μεταξύ των σημερινών και των νέων κρατών μελών έχει ήδη πραγματοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό στο πλαίσιο της προενταξιακής διαδικασίας.

Δεδομένου ότι το εμπόριο αγαθών με την ΕΕ ελευθερώθηκε σε μεγάλο βαθμό τη δεκαετία του '90, η πλήρης προσχώρηση στην ΕΕ θα σημάνει τη μετάβαση από μια προϋπάρχουσα ζώνη ελεύθερων συναλλαγών σε μια τελωνιακή ένωση. Ως εκ τούτου, οι άμεσες επιπτώσεις στο εμπόριο με τα νέα μέλη θα είναι περιορισμένες. Ενώ τα πλεονεκτήματα θα γίνουν αισθητά μόνο μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, με την αύξηση των επενδύσεων και την περαιτέρω εξειδίκευση της παραγωγής.

Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν τομείς στους οποίους το εμπόριο δεν έχει πλήρως ελευθερωθεί, όπως ο τομέας των αυτοκινήτων, ενώ το εμπόριο στον τομέα των υπηρεσιών, περιλαμβανομένων και των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, είναι περιορισμένο. Το εμπόριο γεωργικών προϊόντων δεν έχει πλήρως επίσης ελευθερωθεί, αν και το εμπόριο γεωργικών ειδών διατροφής αυξήθηκε σημαντικά κατά την προενταξιακή περίοδο. Σχολιαστές παρατηρούν ότι η διεύρυνση μπορεί ενδεχομένως να αυξήσει τα επίπεδα εμπορίου των νέων μελών μεταξύ τους, ειδικότερα στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη.

Οι επιπτώσεις που θα έχει η διεύρυνση στην σημερινή ΕΕ εκτιμάται ότι θα είναι περιορισμένες, λόγω του μεγαλύτερου οικονομικού της μεγέθους σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, τα σημερινά μέλη της ΕΕ θα ωφεληθούν συνολικά κατά περίπου 10 δισεκατομμύρια ευρώ μακροπρόθεσμα, αυξάνοντας το ΑΕΠ τους άπαξ κατά 0,2%, γεγονός που θα μπορούσε να οδηγήσει στη δημιουργία 300,000 θέσεων απασχόλησης περίπου. Ωστόσο, το οικονομικό αυτό όφελος θα κατανεμηθεί άνισα στα σημερινά κράτη μέλη, με τη Γερμανία να αποκομίζει το ένα τρίτο περίπου.

Για τα νέα κράτη μέλη, οι οικονομολόγοι συμφωνούν ότι τα οφέλη ενδέχεται να είναι αναλογικά πολύ μεγαλύτερα, αντανακλώντας το γεγονός ότι το 70% των εξαγωγών των χωρών αυτών κατευθύνονται στη σημερινή ΕΕ (μόνο το 4% των εξαγωγών της ΕΕ κατευθύνονται τη στιγμή αυτή στα νέα κράτη μέλη) και το μέγεθος των οικονομιών

τους είναι πολύ μικρότερο. Σε μια πρόσφατη μελέτη συνοψίζονται τα ακόλουθα: «από προσομοιώσεις σχετικά με την επίπτωση των εμπορικών συναλλαγών στην ανάπτυξη, προκύπτει ότι οι υποψήφιες χώρες ως σύνολο θα επωφεληθούν, βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα, σε ποσοστό που θα κυμανθεί από 1,5% σε 8% ή ακόμη και σε 10% του ΑΕΠ»⁴

Επιπτώσεις στις επενδύσεις. Δεδομένου ότι έχει ήδη επικρατήσει σε μεγάλο βαθμό το ελεύθερο εμπόριο, και ότι η κινητικότητα του εργατικού δυναμικού ενδεχομένως είναι περιορισμένη για ορισμένα χρόνια μετά τη διεύρυνση, οι επενδύσεις αποτελούν το κλειδί για τη μελλοντική οικονομική ανάπτυξη στα νέα κράτη μέλη.

Οι άμεσες ξένες επενδύσεις έχουν ήδη τονωθεί στα νέα κράτη μέλη με την προοπτική της προσχώρησης στη ΕΕ. Είναι δύσκολο να υπολογιστεί το επίπεδο της αύξησής τους στο μέλλον. Κατά το παρελθόν, αμέσως μετά τις προηγούμενες προσχωρήσεις είχαν σημειωθεί μεγάλες αυξήσεις των εισροών άμεσων ξένων επενδύσεων, κυρίως στην Πορτογαλία και την Ισπανία, αλλά αυτό δεν συνέβη σε όλες τις περιπτώσεις και εξάλλου η αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων εξαρτάται από τις αξιόπιστες πολιτικές προσαρμογής και τη χρηστή διακυβέρνηση σε εθνικό επίπεδο.

Οι επιχειρηματικοί κύκλοι πιστεύουν πως πολλές εταιρίες έχουν νέα επενδυτικά σχέδια εν αναμονή της ολοκλήρωσης της διαδικασίας διεύρυνσης της ΕΕ., γεγονός που δηλώνει ότι είναι πιθανή μια αύξηση των επενδύσεων. Η εμπειρία από τις προηγούμενες διευρύνσεις δείχνει, ωστόσο, ότι ο δυναμισμός αυτός δεν είναι αυτόματος, αλλά θα εξαρτηθεί από την υιοθέτηση υγιών πολιτικών από τα νέα κράτη μέλη και από την ΕΕ συνολικά.

Επιπτώσεις στο περιβάλλον. Τόσο στην ΕΕ των 15 όσο και στα μελλοντικά κράτη μέλη δημιουργούνται ερωτήματα σχετικά με τις επιπτώσεις της διεύρυνσης στο περιβάλλον. Στην ΕΕ η κοινή γνώμη ανησυχεί για τα περιβαλλοντικά προβλήματα που κληροδότησε η εποχή του κομμουνισμού στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Τα μελλοντικά κράτη μέλη ανησυχούν για το κόστος της συμμόρφωσης με την κοινοτική νομοθεσία στον τομέα του περιβάλλοντος.

Η προοπτική της προσχώρησης στην ΕΕ συνέβαλε στην αναβάθμιση των περιβαλλοντικών πολιτικών στα μελλοντικά κράτη μέλη. Χάρη στις πολιτικές αυτές οι μολυσμένες βιομηχανικές περιοχές καθάρισαν, η δημόσια υγεία βελτιώθηκε, η καταστροφή των δασών μειώθηκε, καθώς και οι απώλειες στον τομέα της γεωργίας και

⁴ Pelkmans, J. 2002

της αλιείας, η προστασία των φυσικών οικοτόπων αυξήθηκε και καθιερώθηκε ασφαλέστερη και υγιέστερη διαχείριση των αποβλήτων. Οι επενδύσεις στον περιβαλλοντικό τομέα και η χρήση σύγχρονης τεχνολογίας θα βελτιώσουν την οικονομική απόδοση και την παραγωγικότητα.

Μετά από δεκαετίες περιβαλλοντικής υποβάθμισης στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, το λαϊκό αίτημα για δημοκρατία το 1989 βασίστηκε εν μέρει σε περιβαλλοντικά κίνητρα. Κατά την τελευταία δεκαετία, τα μελλοντικά κράτη μέλη αντιμετώπισαν πολλά από αυτά τα προβλήματα, χρησιμοποιώντας τις κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για την καθιέρωση νέας νομοθεσίας, την ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας και τη διευθέτηση ζητημάτων αειφόρου ανάπτυξης στο πλαίσιο της μετάβασής τους.

Η έναρξη της διαδικασίας προσχώρησης έδωσε μια νέα ώθηση. Η νομοθεσία της ΕΕ στον τομέα του περιβάλλοντος απαιτεί θέσπιση περιβαλλοντικών θεσμών, την ανάπτυξη ιδιαίτερων λύσεων για κάθε χώρα, και τη συγκέντρωση κεφαλαίων για την εφαρμογή τους. Όλα τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένων και των μελλοντικών, έχουν προσχωρήσει στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος. Η διευρυμένη ΕΕ θα αποτελέσει αγορά ανάπτυξης περιβαλλοντικών τεχνολογιών. Στην Κύπρο και την Μάλτα, το ζήτημα της διαχείρισης των αποβλήτων έχει έλθει στο προσκήνιο και αμφότερες οι χώρες έχουν θεσπίσει τη σχετική νομοθεσία.

Η ανάγκη συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις της ΕΕ ενθάρρυνε τα νέα μέλη να λάβουν περισσότερο υπόψη τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις στον τομέα της γεωργίας και της αγροτικής ανάπτυξης.

Τα μελλοντικά κράτη μέλη αποτελούν για την διευρυμένη ΕΕ μια πλούσια πηγή βιοποικιλότητας, με φυσικά πάρκα, δάση και προστατευόμενες εκτάσεις, παρθένες φυσικές περιοχές, είδη του φυτικού και ζωικού βασιλείου που σπανίζουν στη Δυτική Ευρώπη. Τα είδη αυτά θα εμπλουτίσουν το ευρωπαϊκό περιβάλλον και θα μειώσουν τις πιέσεις στα επιμέρους οικοσυστήματα.

Τα θετικά αποτελέσματα αυτού του σταδίου της διεύρυνσης αποδεικνύουν ότι η επέκταση της ΕΕ συμβάλλει αποτελεσματικά στην επίτευξη της σταθερότητας και της ασφάλειας. Η προοπτική της προσχώρησης στην ΕΕ, με την εκπλήρωση των κριτηρίων που αποτελούν

«προϋπόθεση» προσχώρησης, συνέβαλε με μεγάλη επιτυχία στη δρομολόγηση των πολιτικών και των οικονομικών μεταρρυθμίσεων στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Αλλά η διαδικασία αυτή δεν μπορεί να επεκτείνεται επ'άπειρον. Η ΕΕ δεν μπορεί απλά να δέχεται κάθε γείτονα χώρα η οποία επιθυμεί να προσχωρήσει σε αυτή, με το σκεπτικό ότι η διεύρυνση συνεπάγεται ειρήνη και ευημερία. Η λογική αυτή θα ήταν, σε τελική ανάλυση, εντελώς αντίθετη με την έννοια της συνοχής.

Σημαντικότερες ημερομηνίες της διαδικασίας διεύρυνσης

1989 Κατάρρευση του τείχους του Βερολίνου

Έναρξη της χρηματοδοτικής συνδρομής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης με στόχο τη μεταρρύθμιση και την ανασυγκρότηση των οικονομιών τους

1990 Η Κύπρος και η Μάλτα υποβάλλουν αίτηση προσχώρησης στην ΕΕ

1990-1996 Σύναψη των συμφωνιών σύνδεσης(Ευρωπαϊκές συμφωνίες) με κράτη της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης

1993 Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο της Κοπεγχάγης εγκρίνει τη διεύρυνση της ΕΕ με τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και καθορίζει τα κριτήρια του πλήρους μέλους

1993 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσιεύει τις γνώμες της για την Κύπρο και τη Μάλτα

1994 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Έσσεν εγκρίνει την προενταξιακή στρατηγική

1994-1996 Δέκα κράτη της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης υποβάλλουν αίτηση προσχώρησης στην ΕΕ

1997 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσιεύει τις γνώμες της για τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, και προτείνει μια στρατηγική για τη διεύρυνση στην «Ατζέντα 2000»

1998 Αρχίζουν οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης με την Ουγγαρία, την Πολωνία, την Εσθονία, τη Σλοβενία, την Τσεχική Δημοκρατία και την Κύπρο

1999 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Βερολίνου συμφωνεί με την «Ατζέντα 2000» και μια δημοσιονομική προοπτική για τη διεύρυνση της ΕΕ
Η Τουρκία γίνεται δεκτή στη διαδικασία της διεύρυνσης της ΕΕ βάσει των κριτηρίων της Κοπεγχάγης

2000 Αρχίζουν οι διαπραγματεύσεις με τη Σλοβακία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και τη Μάλτα

2002 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης ολοκληρώνει τις διαπραγματεύσεις προσχώρησης με την Κύπρο, τη Μάλτα, τη Σλοβακία, την Τσεχική Δημοκρατία, την Πολωνία, την Ουγγαρία, την Εσθονία, τη Λετονία και τη Λιθουανία

Συμπέρασμα

Η ΕΕ είναι ήδη πρωταγωνιστής στον τομέα των διεθνών οικονομικών σχέσεων, και η διεύρυνση σε 25 μέλη θα ενισχύσει τη θέση της. Στον τομέα των εξωτερικών υποθέσεων, της ασφάλειας και της άμυνας έχει σημειώσει κάποια πρόοδο όσον αφορά την ανάπτυξη κοινών δράσεων, αλλά σε ένα βασικό ζήτημα εξωτερικής πολιτικής, το Ιράκ, έλαμψε δια της απουσίας της.

Η Ευρώπη είναι οικονομικά ισχυρή αλλά πολιτικά αδύναμη. Με την προοπτική της διεύρυνσης :

- πρέπει να εξετάσουμε επείγοντως την ανάγκη να αναπτύξουμε εκ νέου μια πραγματική κοινή εξωτερική πολιτική, με στόχο να εκφραζόμαστε με μια φωνή.

- η Συνέλευση για το μέλλον της Ευρώπης πρέπει να βελτιώσει την εξωτερική αντιπροσώπευση της ΕΕ.

Η διεύρυνση αποτελεί, πράγματι, την πιο πετυχημένη πράξη εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ και η επέκτασή της θα αυξάνει τη σημασία των σχέσεων της ΕΕ με τις γείτονες χώρες. Η ΕΕ πρέπει:

- να αναπτύξει καλύτερες μορφές εταιρικής σχέσης με τις γείτονες χώρες, είτε αυτές προσχωρήσουν στην ΕΕ είτε όχι.
- να συνεχίσει τη διαδικασία διεύρυνσης με τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και την Τουρκία, και να χρησιμοποιήσει την προοπτική του καθεστώτος κράτους μέλους ως καταλύτη για τις μεταρρυθμίσεις στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων
- να εμμείνει στην ικανοποιητική προετοιμασία αυτών των χωρών για την προσχώρηση, συμπεριλαμβανομένης της εκπλήρωσης των πολιτικών και άλλων κριτηρίων της ΕΕ.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Ε. ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (1992) δεν επιτρέπει στην Κοινότητα να εισάγει μια συγκεκριμένη πολιτική πάνω στον τουρισμό.⁴ Αλλά το άρθρο 3 της Συνθήκης, που εισήγαγε την Συνθήκη του Μάαστριχ, εξουσιοδοτεί την Κοινότητα να παρέχει κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη του τουρισμού σαν μέρος άλλων πολιτικών. Με αυτόν τον τρόπο η πρόνοια για ελεύθερη μετακίνηση ατόμων, αγαθών και υπηρεσιών, για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, για τις μεταφορές, για το περιβάλλον και για άλλους τομείς απευθύνεται και στον τουρισμό.

Το πρώτο Συμβούλιο απόφασης πάνω στο θέμα, που πραγματοποιήθηκε στις 10 Απριλίου 1984, τόνισε την μεγάλη σημασία του τουρισμού στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και κάλεσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να κάνει προτάσεις. **Μια μεταγενέστερη απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 1986 καθιέρωσε μια Συμβουλευτική Επιτροπή για τον τουρισμό και απαίτησε από τις χώρες μέλη να την λάβουν υπ'οψιν. Τον ίδιο χρόνο καθιερώθηκε ένας προϋπολογισμός για να χρηματοδοτήσει μια κοινοτική συνεισφορά στα πλαίσια της προσπάθειας προώθησης της Ευρωπαϊκής αγοράς έξω από τα σύνορα των χωρών μελών.**

Με βάση τα παραπάνω και με αρχή την έλλειψη άμεσης πολιτικής πάνω στον τουρισμό υπάρχουν τέσσερις τομείς, οι πολιτικές των οποίων αφορούν την εξέλιξη του φαινομένου του τουρισμού.

Ο ορισμός του φαινομένου του τουρισμού είναι λίγο-πολύ γνωστός σε όλους. Αποτελεί την μετακίνηση ατόμων ,εντός και εκτός συνόρων μιας χώρας, με σκοπούς ψυχαγωγικούς, επαγγελματικούς αλλά και αθλητικούς, θρησκευτικούς και πολλούς άλλους.

Στην παρούσα έρευνα αυτό που προέχει είναι οι κοινωνικές διαστάσεις του φαινομένου του τουρισμού και τα αποτελέσματά του κι αυτό γιατί είναι τα αντικείμενα πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ένα ταξίδι λοιπόν αποτελείται από τις μεταφορές, την οικονομική επαφή των χωρών προέλευσης και εκείνων προορισμού, την επαφή με το περιβάλλον και έχει σαν αποτέλεσμα την κοινωνική ανάπτυξη. **Επομένως οι πολιτικές της Κοινότητας που επηρεάζουν τον τουρισμό είναι εκείνες που αφορούν στα εξής:**

⁴ EUROPEAN PARLIAMENT FACT SHEETS<WWW.EUROPA.EU.INT>

- 1. Μεταφορές**
- 2. Κοινό νόμισμα και κοινή αγορά**
- 3. Επιχειρήσεις**
- 4. Περιβάλλον**

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Στόχος της Ε.Ε. είναι η ανάπτυξη του συστήματος τοπικών και περιφερειακών μεταφορών επιβατών , θέτοντας στην διάθεση των κρατικών αρχών, των φορέων εκμετάλλευσης και των ομάδων χρηστών, τους κατάλληλους λειτουργικούς μηχανισμούς και θεσπίζοντας το πλαίσιο πολιτικής που θα ευνοήσει την αειφόρο κινητικότητα ⁵. Οι μεταφορές καταλαμβάνουν θεμελιώδη θέση στο πλαίσιο της υλοποίησης της αειφόρου ανάπτυξης . Για να λειτουργήσει σωστά το σύστημα των ευρωπαϊκών μεταφορών είναι ανάγκη να υπάρχουν προσαρμοσμένες και αειφόροι υποδομές για τις τοπικές και περιφερειακές μεταφορές των επιβατών . Οι εν λόγω μεταφορές εντάσσονται κατά πρώτο λόγο στην αρμοδιότητα των τοπικών, περιφερειακών και εθνικών αρχών, οι οποίες τις αναλαμβάνουν σε συνεργασία με τις επιχειρήσεις μεταφορών και τις ομάδες των χρηστών των μεταφορών. Όλοι οι παραπάνω φορείς συμφωνούν σε σημαντικό βαθμό για την ανάγκη να μειωθεί η εξάρτηση από τα αυτοκίνητα ιδιωτικής χρήσης και να υιοθετηθούν συστήματα μεταφορών που να τονίζουν τον αειφόρο χαρακτήρα. **Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η Συνθήκη της Ρώμης(1992) για τις μεταφορές για τρεις λόγους:**

Πρώτ' απ' όλα, η οικονομική ολοκλήρωση επρόκειτο να επιφέρει μια σημαντική αύξηση των συναλλαγών και επομένως των εμπορευματικών μεταφορών. Η Συνθήκη επομένως έβλεπε τις μεταφορές σαν ένα σημαντικό γρανάζι της οικονομικής ολοκλήρωσης. Έπειτα, δεδομένου ότι **τα έξοδα των μεταφορών επιβαρύνουν σημαντικά το κόστος ορισμένων προϊόντων, θα μπορούσαν να γίνουν εμπόδια των συναλλαγών.** Δεν πρέπει εξάλλου να ξεχνάμε ότι οι μεταφορές και οι συγκοινωνίες αποτελούν ένα σημαντικό οικονομικό τομέα, ο οποίος απασχολεί περίπου 6 εκατομμύρια άτομα στην ΕΕ και **αντιπροσωπεύει το 7% του ΑΕΠ της.** Ως μεγάλος τομέας λοιπόν χρειάζεται μια ιδιαίτερη προσοχή που να ευνοεί την ανάπτυξή του σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Από την καλή πορεία των μεταφορών εξαρτάται κατά μεγάλο μέρος η καλή πορεία του εμπορίου μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι επενδύσεις σε αυτόν τον τομέα, τόσο οι δημόσιες όσο και οι ιδιωτικές έχουν αναμφισβήτητες επιπτώσεις στην απασχόληση στον βιομηχανικό τομέα αλλά και στον τουρισμό καθιστώντας ευκολότερη και άνετη την πρόσβαση σε τουριστικούς προορισμούς.

⁵ ΜΟΥΣΗΣ Ν. Σ. <<ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ>>(ΑΘΗΝΑ,ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ 1995)σ. 89

Τέλος, οι τεχνολογικές καινοτομίες που εφαρμόζονται στον τομέα των μεταφορών παρακινούν την ανάπτυξη της βιομηχανίας και του τουρισμού.

Το έτος 2003 σημειώθηκαν εξελίξεις, ιδίως στο πεδίο των αεροπορικών μεταφορών, καθώς η Επιτροπή έλαβε εντολή διαπραγμάτευσης η οποία της επιτρέπει να προχωρήσει σε διαπραγματεύσεις με τις Ηνωμένες Πολιτείες για τη δημιουργία ενός «ευρωπαϊκού χώρου χωρίς σύνορα». Από την πλευρά της, η Επιτροπή ενέκρινε επί της ουσίας τη νομοθετική δέσμη «ενιαίος ουρανό» η οποία θα συμβάλει στην αναβάθμιση του επιπέδου ασφάλειας των αεροπορικών μεταφορών και στην παράλληλη αντιμετώπιση διαρθρωτικών προβλημάτων του ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας. Σε ψήφισμα της 12^{ης} Φεβρουαρίου 2003, που είχε δημοσιεύσει η Επιτροπή το 2001 με τίτλο «Η ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών στον ορίζοντα 2010: η ώρα των επιλογών»⁶, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζήτησε πρωτίστως τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού ταμείου μεταφορών για όλους τους τρόπους μεταφοράς καθώς και ενός ευρωπαϊκού οργανισμού οδικής ασφάλειας. Ασχολήθηκε μεταξύ άλλων και με τα εξής: αντίκτυπος της διεύρυνσης, εκσυγχρονισμός και αξιοποίηση των τρόπων μεταφοράς, αναγκαιότητα για εγκατάλειψη της οδικής μεταφοράς εμπορευμάτων και υιοθέτηση άλλων τρόπων μεταφοράς. **Το Κοινοβούλιο θεωρεί επιπλέον ως προτεραιότητα της ευρωπαϊκής πολιτικής μεταφορών την ολοκλήρωση των πολιτικών για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη.**

Οι μεταφορές είναι ένας οικονομικός τομέας το μέλλον του οποίου προδιαγράφεται καλό γιατί επηρεάζεται από πολλές θετικές εξελίξεις: **τις μεταβολές της βιομηχανίας**, η οποία μεταθέτει όλο και περισσότερο τις εγκαταστάσεις παραγωγής της από τα αστικά κέντρα προς νέες βιομηχανικές ζώνες, **την εξέλιξη των μεθόδων παραγωγής**, που προκαλούν μείωση των αποθεμάτων και οργάνωση ταχέων συστημάτων διάθεσης των προϊόντων, **την αυξανόμενη σημασία του τομέα των υπηρεσιών**, παρακινεί μεγαλύτερη επαγγελματική κινητικότητα, την αύξηση των εισοδημάτων και **την εξέλιξη των δημογραφικών δομών**, που προκαλούν μετακινήσεις συνδεδεμένες με τις διακοπές, τον τουρισμό και τις οικογενειακές συγκεντρώσεις.

Οδικές μεταφορές⁷. Στις 2 Ιουνίου 2003 η Επιτροπή υπέβαλε ένα **ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για την οδική ασφάλεια**, το οποίο αποβλέπει στην μείωση κατά το ήμισυ του αριθμού των θυμάτων οδικών ατυχημάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση

⁶ www.europa.eu.int/comm/energy_transport/el/ib_el.htm

⁷ www.europa.eu.int/comm/transport/road/index_en.htm

έως το 2010. Καλεί τα ενδιαφερόμενα μέρη να υπογράψουν το χάρτη οδικής ασφάλειας, που αποτελεί παράρτημα του προγράμματος, και αναγγέλλει επίσης κάποιες πρωτοβουλίες από πλευράς της για στήριξη αυτής της διαδικασίας: πρόταση οδηγίας-πλαισίου για την ασφάλεια των υποδομών και ίδρυση παρατηρητηρίου της οδικής ασφάλειας. Στα συμπεράσματα της 5^{ης} Ιουνίου του ίδιου χρόνου το συμβούλιο χαιρέτισε την πρωτοβουλία και κάλεσε την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να εξακολουθήσουν τις προσπάθειές τους προκειμένου να πετύχουν συγκεκριμένα τους στόχους που προβλέπει το πρόγραμμα δράσης. Στα συμπεράσματα της 5^{ης} Δεκεμβρίου, διατύπωσε επίσης την πρόθεσή του να καταστήσει την οδική ασφάλεια προτεραιότητα και υπενθύμισε την αναγκαιότητα για μια συνολική πολιτική σε αυτό το πεδίο.

Με το ψήφισμα της 3^{ης} Ιουλίου 2003 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέφρασε τις ανησυχίες του στο θέμα της ασφάλειας των τουριστικών λεωφορείων και συνέστησε μια σειρά σχετικών νομοθετικών μέτρων. Οι υπουργοί μεταφορών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των μελλοντικών κρατών μελών, των χωρών του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου και της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών, οι οποίοι συνήλθαν στη Βερόνα στις 24 Οκτωβρίου 2003, ενέκριναν δήλωση για την οδική ασφάλεια, η οποία υπενθυμίζει την δέσμευση των υπογραφόντων να εφαρμόσουν άμεσα τα μέτρα που είναι αναγκαία για να επιτευχθεί ο στόχος της μείωσης κατά 50% του αριθμού των νεκρών σε οδικά ατυχήματα, ιδίως με την από κοινού επεξεργασία δεδομένων για τα ατυχήματα, την καλύτερη εφαρμογή κανόνων ασφαλείας χάρη σε αυστηρότερους οδικούς ελέγχους και την σταδιακή σύγκλιση των κανόνων οδήγησης στην Ευρώπη.

Θαλάσσιες μεταφορές⁸. Στις 14 Απριλίου 2003 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ενέκριναν την οδηγία 2003/24/EK η οποία τροποποιούσε τους ισχύοντες κανόνες και τα πρότυπα ασφαλείας για τα επιβατικά πλοία⁹. **Στις 6 Αυγούστου η Επιτροπή πρότεινε τροποποίηση κανονισμού σχετικά με την σύσταση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια στη Θάλασσα προκειμένου να αποκτήσει ο εν λόγω οργανισμός την νομική αρμοδιότητα και τα απαιτούμενα μέσα για την καταπολέμηση της ρύπανσης από τα πλοία και να αποσαφηνιστεί ο ρόλος του στα θέματα ασφάλειας στη θάλασσα. Στο πλαίσιο της ποινικής προστασίας η Επιτροπή πρότεινε τη θέσπιση, μέσω οδηγίας, της επιβολής ποινικών κυρώσεων στους**

⁸ www.europa.eu.int/comm/transport/maritime/index_en.htm

⁹ www.europa.eu.int/comm/transport/maritime.safety/passengers_fr.htm

υπευθύνους οικολογικών καταστροφών οι οποίες συνδέονται όχι μόνο με τη ρύπανση που προκαλείται από ατυχήματα πλοίων αλλά επίσης από ατυχήματα που συνδέονται με τις εσκεμμένες απορρίψεις των σκαφών, συμπεριλαμβανομένων των εργασιών καθαρισμού των δεξαμενών.

Στην ανακοίνωση της 7^{ης} Απριλίου η Επιτροπή παρουσίασε πρόγραμμα το οποίο αποσκοπεί στην προώθηση των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων και έχει ως στόχο 14 δράσεις σε κοινοτικό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο καθώς και στο επίπεδο της βιομηχανίας. Στόχος του είναι να περιοριστεί η αύξηση της οδικής μεταφοράς, να επανεξισορροπηθεί ο καταμερισμός της κυκλοφορίας στα διάφορα μέσα μεταφοράς και να προαχθούν περισσότερο μεταφορές ασφαλείς και σύμφωνες προς τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης. Στις 29 Οκτωβρίου το πρόγραμμα έτυχε ευνοϊκής υποδοχής από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.

Αεροπορικές μεταφορές¹⁰. Η Κοινότητα συμμετείχε στην πέμπτη παγκόσμια διάσκεψη των αερομεταφορών που πραγματοποιήθηκε στο Μόντρεαλ από τις 24 έως τις 29 Μαρτίου, με θέμα την εξέταση του κανονιστικού πλαισίου των διεθνών αερομεταφορών. Στα συμπεράσματα της διάσκεψης αναγνωρίστηκε, με προτροπή ιδίως της Κοινότητας, η αναγκαιότητα **να προαχθεί η μεταρρύθμιση του κλάδου των αερομεταφορών**, διευρύνοντας την ευχέρεια των κρατών να θεσπίσουν περιφερειακές διατάξεις και μονομερή μέτρα προκειμένου **να ανοίξουν τις επενδύσεις στις βιομηχανίες τους και να επιτρέψουν τις διασυνοριακές επενδύσεις στις αεροπορικές τους εταιρίες**.

Ο *ενιαίος ευρωπαϊκός ουρανός*. Οι νομοθετικές εργασίες για τις προτάσεις κανονισμών στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας «ενιαίος ουρανός» (πλαίσιο για την υλοποίηση του ενιαίου ευρωπαϊκού ουρανού, παροχή υπηρεσιών αεροναυτιλίας, οργάνωση και χρησιμοποίηση του εναέριου χώρου, λειτουργικότητα του ευρωπαϊκού δικτύου διαχείρισης της εναέριας κυκλοφορίας) συνεχίστηκαν καθ' όλη τη διάρκεια του έτους 2003. Καθώς η διαδικασία συνδιαλλαγής οδήγησε σε θετικό αποτέλεσμα στις 9 Δεκεμβρίου, η συναίνεση μεταξύ θεσμικών οργάνων επέτρεψε την έγκριση των νομοθετικών κειμένων στην αρχή του έτους 2004.

Μετά την έγκριση από τα δύο όργανα ενός κοινού σχεδίου το οποίο εκπονήθηκε από επιτροπή συνδιαλλαγής, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ενέκριναν την

¹⁰ www.europa.eu.int/comm/transport/air/index_en.htm

οδηγία 2003/24/EK, η οποία προβλέπει την γραπτή αναφορά περιστατικών στην πολιτική αεροπορία προκειμένου να γίνουν καλύτερα κατανοητοί και να αντιμετωπιστούν οι παράγοντες που αποτελούν αιτία αεροπορικών ατυχημάτων. Όπως προβλέπει ο κανονισμός για την ίδρυση **Ευρωπαϊκού Οργανισμού Ασφάλειας της Αεροπορίας**, ο οργανισμός άρχισε να είναι λειτουργικός στις 28 Σεπτεμβρίου 2003 και είναι πλέον αρμόδιος για την πιστοποίηση των αεροναυτιλιακών προϊόντων, η οποία στο παρελθόν αποτελούσε αρμοδιότητα των κρατών μελών.

Το Δεκέμβρη του 2003, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε το κοινό σχέδιο το οποίο συμφωνήθηκε τον Οκτώβρη σε επιτροπή συνδιαλλαγής με το Συμβούλιο και αφορά την έκδοση κανονισμού για την **αποζημίωση και την συνδρομή των επιβατών σε περίπτωση άρνησης επιβίβασης ή ακύρωσης ή σημαντικής καθυστέρησης της πτήσης**. Ο κανονισμός αποβλέπει στην μείωση της συχνότητας άρνησης επιβίβασης, υποχρεώνοντας τις αεροπορικές εταιρίες να βρίσκουν εθελοντές πρόθυμους να παραχωρήσουν την κράτησή τους, αντί να υποχρεώνουν τους επιβάτες να μην πετάξουν παρά τη θέλησή τους. Σκοπός του επίσης είναι να μετριάσει τις αρνητικές επιπτώσεις των ακυρώσεων, ωθώντας τις εταιρίες να προειδοποιούν τους επιβάτες ή να τους βρίσκουν εναλλακτικές πτήσεις. Ο κανονισμός παρέχει επίσης στους επιβάτες το δικαίωμα να τυχαίνουν συνδρομής και φροντίδας όταν αντιμετωπίζουν άρνηση επιβίβασης, ακύρωση ή μεγάλη καθυστέρηση της πτήσης τους.

Τέλος, το Μάιο του 2003, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ενέκριναν την οδηγία 2003/30/EK¹¹ σχετικά με την προώθηση της χρήσης βιοκαυσίμων ή άλλων ανανεώσιμων καυσίμων για τις μεταφορές. Σκοπός του μέτρου αυτού είναι να συμβάλει στην υλοποίηση στόχων όπως η τήρηση των υποχρεώσεων που αναλήφθηκαν στο θέμα της κλιματικής αλλαγής, η ασφάλεια εφοδιασμού που προστατεύει το περιβάλλον και η προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

¹¹ www.europa.eu.int/comm/energy/res/index_en.htm

ΚΟΙΝΟ ΝΟΜΙΣΜΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΗ ΑΓΟΡΑ

Ενιαία αγορά. Το άρθρο 2 της Συνθήκης της Ρώμης , η οποία ίδρυσε την Ε.Ο.Κ. προσδιόρισε τον αντικειμενικό σκοπό της ως εξής:

<<Η Κοινότητα έχει σαν αποστολή , την δημιουργία μιας κοινής αγοράς... να προάγει την αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολό της κοινότητας , τη συνεχή και ισόρροπη επέκταση της οικονομίας , αυξημένη σταθερότητα , επιταχυνόμενη ανύψωση του βιοτικού επιπέδου και σχέσεις περισσότερο στενές μεταξύ των κρατών που συνενώνει>>¹².

Η κοινή αγορά που ολοκληρώθηκε το 1992 είναι ένα πολύ σημαντικό στάδιο της Ευρωπαϊκής ενοποίησης. Βασίζεται στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων , των προσώπων , των υπηρεσιών και των κεφαλαίων.

Η προσπάθεια δημιουργίας μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης ξεκίνησε την 1^η Ιανουαρίου 1971, ημερομηνία εκκίνησης του πρώτου εγχειρήματος της Κοινότητας να δημιουργήσει μια ΟΝΕ, βάσει του σχεδίου Werner και του ψηφίσματος του Συμβουλίου και των εκπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών της 22ας Μαρτίου 1971. Περισσότερο από άλλες κοινοτικές πολιτικές, η οικονομική πολιτική είναι απαραίτητη για την πραγματοποίηση αυτής της ένωσης, εφόσον είναι το ένα από τα δύο σκέλη της. Η αποστολή που της ανατέθηκε, από το ψήφισμα του Συμβουλίου και των εκπροσώπων των κρατών μελών σχετικά με τη σταδιακή πραγματοποίηση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης ήταν η σύγκλιση των οικονομιών των κρατών μελών, αποστολή ιδιαίτερα δύσκολη αν αναλογιστεί κανείς τα συγκυριακά και τα διαρθρωτικά προβλήματα και τις διαφορές των κρατών μελών εκείνη την εποχή. Οι

¹² ΜΟΥΣΗΣ Ν.Σ. <<ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ>>, (ΑΘΗΝΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ, 1995) σ. 89

ηγέτες της Κοινότητας είχαν τότε θελήσει να επιταχύνουν την διαδικασία ολοκλήρωσης υπερπηδώντας το στάδιο της κοινής αγοράς, το οποίο προηγείται κανονικά του σταδίου της ONE. Γρήγορα είχαν χάσει τις αυταπάτες και είχαν εγκαταλείψει τον αγώνα ήδη από το τέλος του πρώτου γύρου. Η εμπειρία που αποκτήθηκε όμως, κατά την διάρκεια αυτής της επιχείρησης ήταν πολύτιμη για την δεύτερη προσπάθεια, που βασίστηκε στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Και αυτή η προσπάθεια όμως, όπως και η προηγούμενη, ξεκίνησε μέσα σε ένα περιβάλλον οικονομικής και νομισματικής κρίσης. Ο βραδύς ρυθμός της οικονομικής ανάπτυξης μεταξύ των ετών 1991 και 1993 επιδείνωσε τις προϋπάρχουσες εντάσεις στην αγορά εργασίας. Η ανάγκη αντιμετώπισης της κρίσης και της επιδείνωσης της απασχόλησης και των όρων εργασίας οδήγησε στη εκπόνηση από την Επιτροπή του Λευκού Βιβλίου για την μεσοπρόθεσμη πολιτική υπέρ της ανάκαμψης, της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης, το οποίο παρουσίαζε με σαφήνεια τα θεμελιώδη διαρθρωτικά προβλήματα που αντιμετώπιζε η Κοινότητα και πρότεινε συγκεκριμένες λύσεις για την αντιμετώπιση τους¹³. Κατά την Επιτροπή η διαρκής ανάπτυξη των ευρωπαϊκών οικονομιών και η προώθηση της απασχόλησης απαιτούν μια στρατηγική βασισμένη σε τρία αλληλένδετα σημεία: (α) τη δημιουργία και τη διατήρηση ενός μικρό-οικονομικού πλαισίου, το οποίο, αντί να παρεμποδίζει τις δυνάμεις της αγοράς, όπως αυτό συνέβαινε συχνά στο παρελθόν, να τις υποστηρίζει, (β) δραστήριες διαρθρωτικές ενέργειες προοριζόμενες να επαυξήσουν την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, να εξαλείψουν τις δυσκαμψίες οι οποίες εμποδίζουν το δυναμισμό της και την πλήρη προσαρμογή της στις συνθήκες της ενιαίας αγοράς, (γ) δραστικές πολιτικές και διαρθρωτικές μεταβολές όσον αφορά τόσο στην αγορά εργασίας, όσο και στους κανονισμούς που περιορίζουν την ανάπτυξη ορισμένων τομέων(ιδίως εκείνου των υπηρεσιών), έτσι ώστε να διευκολυνθούν οι προσλήψεις και να αυξηθεί η εντατικότητα της εργασίας.

Ακολουθώντας τις ιδέες της Επιτροπής, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 1993 αποφάσισε την εφαρμογή **σχεδίου δράσης το οποίο διαθέτει περίπου 20 δισεκατομμύρια ECU το χρόνο και ενθαρρύνει ιδίως τις μεγάλες υποδομές και δίκτυα μεταφορών και επικοινωνίας, για να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, την λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και τον τουριστικό τομέα.** Τόσο το Λευκό Βιβλίο όσο και το σχέδιο δράσης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου αποτελούν βασικούς άξονες της κοινοτικής στρατηγικής που αποσκοπεί στο να επαναφέρει τις οικονομίες

¹³ Οδηγία (93)700, 5 Δεκεμβρίου 1993

των κρατών μελών στην οδό της ανάπτυξης και δημιουργίας θέσεων εργασίας καθώς και στο να τους επιτρέψει να επιτύχουν τους στόχους της οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

Ενιαίο νόμισμα. Το 1992 η ΕΕ, τελικά κατάφερε να συντάξει την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) περιλαμβάνοντας και την εισαγωγή ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. **Το νόμισμα υιοθέτησαν 12 από τις 15 χώρες μέλη**. Η Βρετανία, η Σουηδία και η Δανία προτίμησαν το εθνικό τους νόμισμα.

Κατά τη διάρκεια της πρώτης προσπάθειας για οικονομική και νομισματική ενοποίηση υλοποιήθηκαν εργαλεία και μηχανισμοί, ιδίως το νομισματικό φίδι, η ευρωπαϊκή λογιστική μονάδα και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας, τα οποία αναπτύχθηκαν από το 1979 στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος. Οι μηχανισμοί αυτοί απέδειξαν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους και χρησίμευσαν έτσι στη δεύτερη προσπάθεια δημιουργίας της ΟΝΕ στη δεκαετία του '90.

Το ΕΝΣ επέτρεψε τη μείωση των διακυμάνσεων των ονομαστικών και πραγματικών ισοτιμιών των νομισμάτων που συμμετέχουν στο μηχανισμό, τη μείωση των επιπέδων του πληθωρισμού και τη μείωση και προσέγγιση των επιτοκίων. Δεν πρέπει όμως να ξεχνάμε ότι το ΕΝΣ δεν καθόριζε αμετάκλητα τις συναλλαγματικές ισοτιμίες των συμμετεχόντων σ' αυτό νομισμάτων, περιόριζε μόνον τις μεταβολές των συναλλαγματικών τιμών. Για να μοιάσουν οι συνθήκες που ίσχυαν μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση με εκείνες που ίσχυαν μέσα σε ένα κράτος, έπρεπε η ενιαία αγορά να συμπληρωθεί με το ενιαίο νόμισμα. Αυτό επεδίωκε η Συνθήκη του Μάαστριχ.

Υπήρχε η ελπίδα τότε ότι τα πλεονεκτήματα της οικονομικής και νομισματικής ένωσης θα είναι, υπό όρους, περισσότερα από τα μειονεκτήματα. Ένα από αυτά είναι η σταθερότητα των τιμών η οποία ευνοεί την ανάπτυξη επιτρέποντας π.χ. στο μηχανισμό των τιμών να επενεργεί στην κατανομή των πόρων. **Το πιο άμεσο όφελος είναι η εξάλειψη όλων των εξόδων των συναλλαγών που συνδέονται με τη χρησιμοποίηση πολλών νομισμάτων, εξόδων που αντιπροσωπεύουν 0,3 με 0,4% του ΑΕΠ της Ένωσης.** Αυτό το όφελος έχει γίνει αντιληπτό από τους ταξιδιώτες, οι οποίοι έχαναν σημαντικά ποσά κατά την ανταλλαγή των νομισμάτων τους με τα νομίσματα των χωρών που επισκέπτονται. Τα δυναμικά οφέλη είναι δύο ειδών: αυτά που προέρχονται από αυξημένη παραγωγικότητα και εκείνα που συνδέονται με την

προοδευτική εξάλειψη των αβεβαιοτήτων των συνδεόμενων ιδίως με την εξέλιξη των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Η εξέλιξη της οικονομικής κατάστασης. Το κοινό νόμισμα – το ευρώ – έγινε γεγονός την 1η Ιανουαρίου 2002, παρόλο που προϋπήρχε σαν ιδέα. Ωστόσο η ανάκαμψη της οικονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης(και της ζώνης του ευρώ) που άρχισε το 2002 αποδείχθηκε εφήμερη και δεν ενεργοποίησε την απαιτούμενη δυναμική ώστε να επανέλθει η δραστηριότητα στο δυνητικό της επίπεδο. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση παρατηρήθηκε άνοδος της ανεργίας και επιδείνωση των δημόσιων οικονομικών. Οι επενδύσεις παρέμειναν στάσιμες λόγω λογιστικών προσαρμογών που πραγματοποίησαν οι επιχειρήσεις, τις οποίες κατέστησαν απαραίτητες, αφενός η συσσώρευση χρεών κατά την τελευταία φάση επέκτασης και αφετέρου η συρρίκνωση των περιθωρίων κέρδους. Παράλληλα η ανατίμηση του ευρώ επέδρασε ανασταλτικά στις εξαγωγές ενώ η συγκρατημένη υποχώρηση του πληθωρισμού δεν επέτρεψε την τόνωση της κατανάλωσης.

Οι αναπτυξιακές προβλέψεις για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη ζώνη του ευρώ αναθεωρήθηκαν προς τα κάτω σε σχέση με τις προβλέψεις. Ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ αναμένεται να συνέλθει σε μόνο 0,4% στη ζώνη ευρώ. Πάντως η ύφεση αποφεύχθηκε και πολυάριθμες ενδείξεις φαίνεται να προαναγγέλλουν ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας, η οποία ευνοείται από τη βελτίωση της διεθνούς συγκυρίας, από την εφαρμογή μακροοικονομικών πολιτικών ευέλικτων στο σύνολό τους, από τη βελτίωση της εμπιστοσύνης των οικονομικών φορέων και από τις νέες δεσμεύσεις για συνέχιση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Στην αρχή της ζωής της Ε.Ο.Κ., μετά την Συνθήκη της Ρώμης το 1957¹⁴, δεν υπήρχε ιδιαίτερη βιομηχανική πολιτική. Στην πορεία η προσοχή επικεντρώνεται στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που αποτελούν το 70% της απασχόλησης του ιδιωτικού τομέα των κρατών-μελών.

Η επιχειρησιακή πολιτική που διαμορφώθηκε στο τέλος της δεκαετίας του '80 ενδιαφέρεται όχι μόνο για τις βιομηχανικές επιχειρήσεις αλλά και για εκείνες άλλων τομέων όπως ιδιαίτερα της χειροτεχνίας, του εμπορίου και του τουρισμού.

Ως αντικειμενικούς σκοπούς είχε :

- 1. να θέσει ένα νομικό και διοικητικό πλαίσιο για όλες τις επιχειρήσεις**
- 2. να δημιουργήσει ευνοϊκό οικονομικό περιβάλλον για την ανάπτυξη τους**
- 3. να ενθαρρύνει τις διασυνοριακές συνεργασίες ανάμεσα σε Ευρωπαϊκές χώρες.**

Μέσα στις επόμενες δεκαετίες το ενδιαφέρον της Ευρώπης για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις έγινε εντονότερο. Διεκδικώντας όλο και περισσότερα προνόμια για αυτές, πολλά προγράμματα κοινοτικής δράσης και Συμβούλια πραγματοποιήθηκαν για την εξασφάλιση και την παγίωση μιας επιχειρησιακής πολιτικής που να τις ευνοεί και να τις υποστηρίζει.

Το πιο σημαντικό γεγονός είναι η αναγνώριση της σημασίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων από το Συμβούλιο του Εδιμβούργου τον Δεκέμβρη του 1992 και αυτό γιατί έπειτα από το Συμβούλιο θεσπίστηκε, τον Ιούλιο του επόμενου χρόνου, μια απόφαση πολυετούς προγράμματος κοινοτικών δράσεων για την διασφάλιση της συνέχειας και παγίωσης της πολιτικής υπέρ των επιχειρήσεων και ιδίως των μικρομεσαίων στην Κοινότητα. Αυτό το πρόγραμμα, που καλύπτει την περίοδο από την 1η Ιουλίου 1993 έως και την 31η Δεκεμβρίου 1996, είχε έναν επιπλέον στόχο, τον

¹⁴ ΜΟΥΣΗΣ Ν.Σ. <<ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ>>, (ΑΘΗΝΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ, 1995) σ. 89

εξευρωπαϊσμό και την διεθνοποίηση των επιχειρήσεων δίνοντας βάση στις μικρομεσαίες.

Η μεγαλύτερη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης που πραγματοποιήθηκε την 1^η Μαΐου 2004 αποτελεί μια πρόκληση για τα τωρινά μέλη της Ένωσης αλλά και για τα νέα μέλη και την ίδια στιγμή δημιουργεί νέες ευκαιρίες για επιχειρήσεις σε όλη την Ευρώπη. Πολλές επιχειρήσεις στις νέες χώρες μέλη έχουν κατανοήσει τις νέες ευκαιρίες που συνδέονται με τη διεύρυνση. Οι επιχειρηματίες γνωρίζουν ότι καινούριες νομοθετικές προϋποθέσεις θα πρέπει να εφαρμοστούν. Πέρα από αυτό οι περισσότερες επιχειρήσεις δεν γνωρίζουν το γεγονός ότι η ΕΕ έχει θεσπίσει έναν μεγάλο αριθμό άμεσων και έμμεσων μέτρων υποστήριξης σε όλες τις νέες χώρες μέλη, γεγονός που θα τις βοηθήσει να προετοιμάσουν τις επιχειρήσεις για τη διευρυμένη κοινή αγορά.

ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ¹⁵

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι η πηγή της οικονομικής ανάπτυξης και δημιουργίας απασχόλησης στην Ευρώπη. Από το 2001, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αρχίσει διάλογο με τις υποψήφιες για ένταξη χώρες με σκοπό να τις βοηθήσει να βελτιώσουν το περιβάλλον μέσα στο οποίο οι επιχειρήσεις ξεκινούν, λειτουργούν και αναπτύσσονται και να ευθυγραμμίσουν τις επιχειρησιακές πολιτικές τους με την επιχειρησιακή πολιτική της ΕΕ.

Το πιο σημαντικό βήμα κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας ήταν η υιοθέτηση του Ευρωπαϊκού Χάρτη για Μικρές Επιχειρήσεις (EXME) από τις δεκατρείς υποψήφιες χώρες (τα 10 νέα κράτη μέλη και τις Βουλγαρία, Ρουμανία και Τουρκία). Στις 23 Απριλίου 2002 στη Σλοβενία, οι δεκατρείς αυτές χώρες υπέγραψαν την Συνθήκη του Μάριμπορ και αποφάσισαν να ενώσουν τις εθνικές επιχειρησιακές πολιτικές τους με τις προτεραιότητες του EXME. Από τότε παρακολουθείται η εφαρμογή του EXME σ' αυτές τις χώρες. Ουσιαστική πρόοδος έχει γίνει, προωθώντας την επιχειρηματικότητα και την ανταγωνιστικότητα, αλλά είναι ακόμη αναγκαία περαιτέρω βελτίωση σε πολλές περιοχές, όπως διαπιστώθηκε στο Συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στην Εσθονία το 2003.

Τον ίδιο χρόνο οι εξελίξεις της πολιτικής για επιχειρήσεις εξακολουθούν να εντάσσονται στο πλαίσιο του στόχου που τέθηκε στη Λισσαβόνα το 2000, να καταστεί

¹⁵ www.europa.eu.int/comm/enterprise/industry/enlargement.htm

η οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέχρι το 2010 η ανταγωνιστικότερη παγκοσμίως. Σε αυτό το πλαίσιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στη Σύνοδο του Μαρτίου, απηύθυνε έκκληση να αποτελέσει η ανταγωνιστικότητα το επίκεντρο της Ένωσης και, στη Σύνοδο του Οκτωβρίου, τάχθηκε υπέρ μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα. Η Επιτροπή συνέστησε μια σειρά σημαντικών μέτρων επείγοντος χαρακτήρα που μπορούν να επιτύχουν έναν τέτοιο στόχο. Στη διάρκεια του έτους υπέβαλε επίσης ένα Πράσινο Βιβλίο για το επιχειρηματικό πνεύμα στη Ευρώπη, καθώς και μια ανακοίνωση για την πολιτική της καινοτομίας και συνέχισε τις εργασίες που ξεκίνησε το 2002 για τον ορισμό της βιομηχανικής πολιτικής στη διευρυμένη Ευρώπη.

Ένα ακόμη Συνέδριο που πραγματοποιήθηκε το 2004 στο Δουβλίνο ανέφερε τις χώρες μέλη και υποψήφιες προς ένταξη χώρες που ενδιαφέρονται να προοδεύσουν περισσότερο στις δέκα περιοχές του EXME. Ανέλυσε επίσης την επιχειρησιακή πολιτική στα νέα κράτη μέλη, δηλαδή περιλήφθηκαν αναλύσεις των μέτρων που πάρθηκαν από τις κυβερνήσεις για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας, την οριστικοποίηση της βιομηχανικής ανασυγκρότησης, την ενθάρρυνση δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας και τη βελτίωση του επιχειρησιακού περιβάλλοντος.

Για να προσφέρουν λειτουργικής σημασίας υποστήριξη στη διαδικασία ενοποίησης, οι δέκα νέες χώρες και οι τρεις υποψήφιες, λαμβάνουν μέρος στο πολυετές πρόγραμμα για τις επιχειρήσεις και την επιχειρηματικότητα και ιδιαίτερα για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (2001-2005).

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΣΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΧΩΡΩΝ ΜΕΛΩΝ¹⁶

Η διεύρυνση της ΕΕ θα έχει θετική επίπτωση στις οικονομίες των νέων χωρών. Καταρχήν, αποτελεί μια ιστορική ευκαιρία να ξεπεραστεί ο μεταπολεμικός διαχωρισμός της Ευρώπης και να εγκατασταθεί ειρήνη και σταθερότητα στην Ευρωπαϊκή ήπειρο. Επιπλέον, η διεύρυνση θα ενδυναμώσει την μεγαλύτερη κοινή αγορά στον κόσμο. Μια μεγαλύτερη και πιο ανταγωνιστική κοινή αγορά θα ωφελήσει

¹⁶ www.europa.eu.int/comm/enterprise/enlargement/doc.pdf

τον καταναλωτή αλλά και θα ενδυναμώσει την θέση της ΕΕ μέσα στο ευρύ παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον. Με τη διεύρυνση η ΕΕ αναμένεται να αποτελέσει τον μεγαλύτερο «εξαγωγέα» στον κόσμο, κατέχοντας σχεδόν το 20% των παγκόσμιων εξαγωγών. Το εμπόριο μέσα στην ΕΕ αναμένεται επίσης να αυξηθεί κατά 9% κυρίως λόγω της κατάργησης των τελωνιακών δασμών και των συνόρων. Η διεύρυνση της ΕΕ επίσης αναμένεται να δώσει μια ισχυρή ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη των νέων χωρών μελών.

Παρά το συνολικό όφελος της διεύρυνσης στα νέα κράτη μέλη, είναι πολύ πιθανόν μερικές ομάδες επιχειρήσεων να ωφεληθούν περισσότερο από άλλες. Θετικά αποτελέσματα μπορούν να επιτευχθούν αν ληφθούν υπόψη οι ανάγκες των ομάδων εκείνων που θα υποστούν πιέσεις. Το άνοιγμα των αγορών ασκεί πιέσεις κυρίως σε παραδοσιακούς βιομηχανικούς τομείς. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που αποτελούν τη βάση της οικονομίας, είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένες στις πολυάριθμες αλλαγές στο επιχειρησιακό περιβάλλον, που προκλήθηκαν από τις οικονομικές ανακατατάξεις και προετοιμασίες για τη διεύρυνση. Οι ιδιαίτερες ανάγκες αυτών των επιχειρήσεων πρέπει να ληφθούν υπόψη. Επομένως τα νέα κράτη μέλη καθώς και η Ένωση έχουν αναπτύξει όργανα ώστε να βοηθηθεί η διαδικασία της ένταξης.

Βιομηχανία και βιώσιμη ανάπτυξη. Μια διάσκεψη για τις επιδόσεις της βιομηχανίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος, που οργανώθηκε το 2003, επέτρεψε να προβληθεί η βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων και να μελετηθούν οι μελλοντικές δυνατότητες βελτίωσης, τόσο όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα όσο και τις περιβαλλοντικές επιδόσεις. Εξάλλου, σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Συμβουλίου του Ιουνίου του 2002 για τη συμβολή της πολιτικής για τις επιχειρήσεις στη βιώσιμη ανάπτυξη, η Επιτροπή κατάρτισε έκθεση που περιγράφει τα εθνικά και τοπικά περάματα που έχουν γίνει με σκοπό την ενίσχυση της πρόσβασης των ΜΜΕ στα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης. Αυτή η έκθεση συστήνει μια προσέγγιση ανά στάδιο και προβάλλει την ανάγκη οι επιχειρήσεις να προσδιορίσουν τα οικονομικά πλεονεκτήματα που συνδέονται με την εφαρμογή των συστημάτων διαχείρισης περιβάλλοντος. Εξάλλου, για να εξασφαλιστεί η καλύτερη δυνατή ισορροπία μεταξύ των περιβαλλοντικών ανησυχιών και της ανάγκης ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της χημικής βιομηχανίας, πραγματοποιήθηκε μια σε βάθος ανάλυση του αντίκτυπου της νέας πολιτικής των χημικών προϊόντων.

Εμπόριο, τουρισμός. Στις 21 Νοεμβρίου η Επιτροπή ενέκρινε ανακοίνωση με τίτλο «Βασικές κατευθύνσεις για την αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού»¹⁷, που περιγράφει τις γενικές κατευθύνσεις της προσέγγισης και των μέτρων που εξετάζονται και παρουσιάζει τον τρόπο με τον οποίο η Κοινότητα μπορεί να συμβάλει στην αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού. Η Επιτροπή επικεντρώνεται στους τομείς στους οποίους οι ειδικές κοινοτικές δραστηριότητες μπορούν να προσφέρουν προστιθέμενη αξία και υποδεικνύει τις ενέργειες που μπορούν να γίνουν από άλλα συμμετέχοντα μέρη ώστε να σημειωθεί πρόοδος σε αυτόν τον τομέα.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η ευρωπαϊκή βιομηχανική κοινωνία αναπτύχθηκε πάρα πολύ μέσα σε έναν αιώνα (1860-1960) χωρίς να ενδιαφερθεί καθόλου για τις οικολογικές συνέπειες της ανάπτυξής της. Οι οικονομικές δραστηριότητες συγκεντρώθηκαν σε ορισμένες περιοχές για γεωγραφικούς και οικονομικούς λόγους χωρίς καμία έγνοια για τον περιβάλλοντα χώρο. Σχεδόν όλες, όμως, οι ανθρώπινες δραστηριότητες και όλες οι βιομηχανικές μέθοδοι παραγωγής έχουν επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον, είτε με τη μόλυνση των νερών ή της ατμόσφαιρας, είτε με ηχητικές οχλήσεις, είτε με την

¹⁷ COMM(2003) 716, Δελτίο 11-2003

καταστροφή του τοπίου. Αν και η φθορά του περιβάλλοντος συνεχιζόταν επί έναν αιώνα, **πήρε επικίνδυνες διαστάσεις κυρίως στις δεκαετίες του '60 και του '70**, για τρεις κύριους λόγους: **την επιταχυνόμενη αστικοποίηση, την ταχεία οικονομική ανάπτυξη και την αλόγιστη χρησιμοποίηση νέων τεχνικών παραγωγής προϊόντων προερχόμενων από το πετρέλαιο.**

Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '60 καμία ευρωπαϊκή χώρα δεν είχε μια καθορισμένη πολιτική για το περιβάλλον. Ο Μάης του '68 στην Γαλλία και τη Γερμανία, η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το ανθρώπινο περιβάλλον και η Έκθεση του Ομίλου της Ρώμης για τα όρια της ανάπτυξης ήταν γεγονότα που ανησύχησαν την Ευρωπαϊκή κοινή γνώμη. Κυρίως γιατί έβλεπαν την οικονομική ανάπτυξη να προσκρούει σε δύο εμπόδια: **από τη μια πλευρά, την ενδεχόμενη έλλειψη μη ανανεώσιμων πόρων και την προοδευτική καταστροφή ορισμένων τόπων και από την άλλη, την εξέγερση όλο και μεγαλύτερων κοινωνικών στρωμάτων εναντίον των αξιών τις οποίες επέβαλλε η κοινωνία της κατανάλωσης.** Έπρεπε λοιπόν να θεσπιστεί μια περιβαλλοντική πολιτική ως δικλείδα ασφαλείας μιας κατάστασης που κινδύνευε να γίνει σύντομα εκρηκτική. Έτσι οι κυβερνήσεις των χωρών της κοινότητας βρέθηκαν στην ανάγκη να λάβουν βιαστικά μέτρα εναντίον των μολύνσεων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρόλο που δεν είχε καμία εξουσιοδότηση σε αυτό το πεδίο, ανέλαβε μόνη της να εκθέσει με ανακοίνωση στο Συμβούλιο, τον Ιούλιο του 1971, τους λόγους για τους οποίους τα κράτη μέλη και η Κοινότητα έπρεπε να δράσουν μαζί στα θέματα του περιβάλλοντος.

Η διάσκεψη κορυφής των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων στο Παρίσι το 1972 άνοιξε τον δρόμο για τη θέση σε εφαρμογή μιας κοινής πολιτικής στα θέματα της προστασίας του περιβάλλοντος. **Το πρόγραμμα για το περιβάλλον της Ε.Ε. αποβλέπει σε μια ανάπτυξη διαρκείας (sustainable development, έννοια που έχει επικρατήσει να αποδίδεται ελληνικά με τον αδόκιμο όρο «αειφόρος ανάπτυξη»)** δηλαδή μια ανάπτυξη που αντιμετωπίζει τα προβλήματα του παρόντος χωρίς να υπονομεύει τις δυνατότητες ανάπτυξης των μελλοντικών γενεών. Αυτό σημαίνει ότι η επιδίωξη βραχυπρόθεσμων οικονομικών οφελών εις βάρος των οικονομικών εταίρων και του περιβάλλοντος θα πρέπει να αντικατασταθεί από την **κατάστροφή και εφαρμογή ενός μακροπρόθεσμου προγράμματος** διαρκούς οικονομικής ανάπτυξης, το οποίο να αποτελεί τη **βάση σταθερών κερδών για την Ένωση και τον κόσμο.**

Οι ρυθμίσεις αυτές για το περιβάλλον σαν συνέπεια είχαν να διατηρηθούν κάποιοι φυσικοί πόροι και η οικονομική σταθερότητα των χωρών.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Το έτος 2003 ήταν έτος εδραίωσης και αντιμετώπισης νέων προκλήσεων για την κοινοτική πολιτική του περιβάλλοντος. Η αειφόρος ανάπτυξη παρέμεινε ο κύριος στόχος, εξ ου και η εντατικοποίηση των προσπαθειών για την ενσωμάτωση των θεμάτων του περιβάλλοντος στις πολιτικές των υπόλοιπων τομέων. Στους τέσσερις τομείς προτεραιότητας του έκτου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον αντελήφθησαν σημαντικές πρωτοβουλίες, μεταξύ των οποίων ιδιαίτερης σημασίας ήταν η έγκριση της στρατηγικής για το *περιβάλλον και την υγεία* και η πρόταση για μια νέα πολιτική στον τομέα των χημικών ουσιών. Χαράχθηκαν κατευθύνσεις για τις θεματικές στρατηγικές όσον αφορά τους πόρους, τα απόβλητα και την ανακύκλωση. Επιτεύχθηκαν σημαντικές πρόοδοι στον τομέα της αλλαγής του κλίματος με την έκδοση οδηγίας για τα μέσα του Κιότο και κανονισμού για τα φθοριούχα αέρια που επιδεικνύουν το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Παράλληλα η Ευρωπαϊκή Ένωση εξακολούθησε να διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο σε παγκόσμιο επίπεδο, στο παρόν θέμα, καλώντας τα κυριότερα μέρη να επικυρώσουν το πρωτόκολλο του Κιότο.

Αειφόρος παραγωγή. Η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση με την οποία αξιολόγησε τις συντελεσθείσες προόδους ανά κράτος μέλος και στις χώρες που έχουν θέσει υποψηφιότητα για προσχώρηση στην Ένωση, όσον αφορά την εφαρμογή της οδηγίας 96/61/EK σχετικά με την ολοκλήρωση πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης.

Φυσικοί πόροι. Στο πλαίσιο της εφαρμογής του έκτου προγράμματος κοινοτικής δράσης για το περιβάλλον, η Επιτροπή υπέβαλε κατευθύνσεις για την εκπόνηση θεματικής στρατηγικής όσον αφορά τη χρήση και την αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων, με στόχο τον εξορθολογισμό, από οικονομική και κοινωνική σκοπιά, της εκμετάλλευσης των πόρων και τον περιορισμό των επιπτώσεων τους στο περιβάλλον.

Πανευρωπαϊκή συνεργασία. Στο πλαίσιο της προπαρασκευής της πέμπτης υπουργικής διάσκεψης της διαδικασίας «Ένα περιβάλλον για την Ευρώπη» που οργανώθηκε στο Κίεβο το Μάιο του 2003, η Επιτροπή και το Συμβούλιο καθόρισαν τις προτεραιότητες και τους επιδιωκόμενους στόχους σε ότι αφορά την περιβαλλοντική συνεργασία σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Κατά τη διάρκεια της συνάντησης εγκρίθηκαν τρία διεθνή πρωτόκολλα: σχετικά με τη στρατηγική αξιολόγησης του περιβάλλοντος, σχετικά με τα

μητρώα απορρίψεων και μεταφορών των ρύπων και σχετικά με διαμεθοριακή ατμοσφαιρική ρύπανση.

Αειφόρος ανάπτυξη. Η Επιτροπή εξέφρασε άποψη σχετικά με την περιβαλλοντική διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπογράμμισε με τη σειρά του τη σημασία μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης κατά την εφαρμογή των επιμέρους μέτρων βάσει της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για θέματα αλλαγής του κλίματος. Τέλος η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, σε γνωμοδότηση ίδιας πρωτοβουλίας σχετικά με τη στρατηγική της Λισσαβόνας για την αειφόρο ανάπτυξη και στο πλαίσιο ψηφίσματος για το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, εισηγήθηκε την περιοδική κατάρτιση συνοπτικού πίνακα προόδου. Η Επιτροπή επιχείρησε απολογισμό της πολιτικής περιβάλλοντος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές εξελίξεις μετά το 2001 και καθόρισε τις κύριες προτεραιότητες σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο για την εδραίωση του πυλώνα της αειφόρου ανάπτυξης για το «περιβάλλον». Στο εσωτερικό της Ένωσης οι προτεραιότητες ήταν η συνοχή, η προστασία των φυσικών πόρων, η ανάπτυξη βιώσιμων μοντέλων παραγωγής και κατανάλωσης, καθώς και η διεύρυνση. Εκτός της Ένωσης, η εξάλειψη της φτώχειας, η ανάπτυξη καινοτόμων πρωτοβουλιών για το νερό, τον ηλεκτρισμό και τα δάση, καθώς και μέτρων υπέρ μιας μεγαλύτερης ενσωμάτωσης της αειφόρου ανάπτυξης στην εμπορική πολιτική και καλύτερης διεθνούς διακυβέρνησης αποτέλεσαν ένα μεγάλο μέρος των ευρωπαϊκών προσπαθειών.

ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Εθνική Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΣΑΑ) αναφέρεται ότι:

«Η Ελλάδα διαθέτει ένα πλούσιο περιβαλλοντικό απόθεμα. Το σχετικά μη-υποβαθμισμένο φυσικό περιβάλλον που διακρίνεται για την υψηλή βιοποικιλότητα σε συνδυασμό με τη μεγάλη ποικιλία βιοτόπων, η ποιότητα των νερών κολύμβησης και των ακτών της χώρας, η ποιότητα της ατμόσφαιρας βρίσκονται σε καλύτερη κατάσταση απ' ό,τι στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, παρά τα επιμέρους προβλήματα. Η συστηματική αποκατάσταση μνημείων και η ανακαίνιση έργων αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, σε συνδυασμό με τη δημιουργία δικτύων πεζοδρόμων

στις μεγάλες πόλεις της χώρας, αναζωογόνησαν ορισμένα ιστορικά κέντρα.

Ταυτόχρονα, το δίκτυο NATURA 2000, ένα μεγάλης κλίμακας Ευρωπαϊκό πρόγραμμα που αφορά στη διατήρηση και διαχείριση της φυσικής κληρονομιάς, βρίσκεται σε εξέλιξη.

Όμως, σε άλλους τομείς και ειδικότερα σε αυτούς όπου η οικονομική πολιτική δεν ενσωμάτωσε την περιβαλλοντική διάσταση, παρουσιάστηκε μικρότερη πρόοδος. Παράλληλα, οι κοινωνικο-οικονομικές αλλαγές των τελευταίων ετών αρχίζουν να κάνουν αισθητές τις επιπτώσεις τους στην ποιότητα του περιβάλλοντος. Τα συνεχώς αυξανόμενα καταναλωτικά επίπεδα σε συνδυασμό με την περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη της χώρας, αναμένεται να δημιουργήσουν σημαντικές πιέσεις στους φυσικούς πόρους και σε πολλές περιπτώσεις να απειλήσουν την ισορροπία των οικοσυστημάτων και τη δημόσια υγεία. Έτσι προς το παρόν, η «περιβαλλοντική σύγκλιση» της Ελλάδας με τους Ευρωπαίους εταίρους της, δεν είναι τόσο σαφής όσο η οικονομική».

Η παραπάνω άποψη τονίζει το βασικό ίσως πρόβλημα του περιβάλλοντος στην Ελλάδα. Παρ' ότι το «περιβαλλοντικό κεφάλαιο» δεν έχει χρησιμοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό, δεν φαίνεται να έχουν αναπτυχθεί ενδογενείς διαδικασίες προστασίας και εξοικονόμησης του, με αποτέλεσμα την σημαντική υποβάθμιση και απαξίωση του «περιβαλλοντικού κεφαλαίου». Δεδομένου ότι η φυσική σύνθεση του περιβαλλοντικού κεφαλαίου περιλαμβάνει στοιχεία, τα οποία πολλές φορές είναι και δύσκολο να διαχωριστούν με ακρίβεια, όπως οικοσυστήματα, υδάτινους πόρους ανανεώσιμους και εξαντλήσιμους φυσικούς πόρους, ατμοσφαιρικό περιβάλλον, αισθητική, οι διαδικασίες απαξίωσης και υποβάθμισης έχουν διαφορετικές επιδράσεις στα στοιχεία αυτά.

Στην παρουσίαση σεναρίων εξέλιξης της περιβαλλοντικής κατάστασης στην Ελλάδα, γίνεται μια προσπάθεια ιεράρχησης των περιβαλλοντικών προβλημάτων με βάση τα παραπάνω στοιχεία τα οποία συνθέτουν το περιβαλλοντικό κεφάλαιο.

Στο πλαίσιο αυτό η Τεχνολογική Προοπτική Διερεύνησης στην Ελλάδα για το Περιβάλλον έχει ως στόχους να παρουσιάσει:

- (i) την υφιστάμενη περιβαλλοντική κατάσταση του Ελληνικού χώρου, αναφορικά με την ποιότητα του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος, την κατάσταση των υδάτων και οικοσυστημάτων καθώς και το θεσμικό πλαίσιο σχετικό με το περιβάλλον
- (ii) τον διάλογο ο οποίος αναπτύσσεται στη Ελληνική κοινωνία σχετικά με θέματα περιβάλλοντος και

(ιι) την εξέλιξη της περιβαλλοντικής κατάστασης του Ελληνικού χώρου με βάση τις πιθανές διαδρομές και εξελίξεις των περιβαλλοντικών θεμάτων στην Ελλάδα και τον Διεθνή χώρο.

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ

Με τις πολιτικές πάνω στον Τουρισμό ασχολήθηκε η Ελληνική Προεδρία στο Συμβούλιο της ΕΕ παραθέτοντας σε έκθεσή της τις προτεραιότητες και τους στόχους της. Το παρακάτω κείμενο αναλύει τις προτεραιότητες και τους στόχους αυτούς σε βάθος χρόνου και αναφορικά με τη υπάρχουσα κατάσταση του τουρισμού στην χώρα μας.

«Η μεγάλη προτεραιότητα της Ελληνικής Προεδρίας στα Συμβούλια ευθύνης του Υπουργείου Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Ενέργειας, Καταναλωτή ήταν η βιώσιμη ανάπτυξη, την οποία ορίζουμε αφενός σαν αύξηση των οικονομικών μεγεθών και αφετέρου σαν τον συνδυασμό αυτής της αύξησης με κοινωνική συνοχή, με αρμονική ανάπτυξη του πλανήτη και με σεβασμό στο περιβάλλον. Τρία στοιχεία χωρίς τα οποία και όταν ακόμη έχουμε ανάπτυξη αυτή δεν είναι βιώσιμη.

Αυτοί είναι και οι στόχοι που έθεσε η Ευρωπαϊκή Ένωση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας το 2000, που αποβλέπουν στο να γίνει η Ευρωπαϊκή Οικονομία «μέχρι το 2010 η πιο δυναμική και ανταγωνιστική οικονομία της γνώσης παγκοσμίως, ικανή

για βιώσιμη ανάπτυξη, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με κοινωνική συνοχή».

Η Ελληνική Προεδρία, στο σύνολό της, έβαλε ως προτεραιότητα να δώσει νέα δυναμική στους στόχους της Λισσαβόνας. Σε αυτήν την κατεύθυνση υπήρξε επικαιροποίηση και πρόοδος σε πολλά θέματα που σχετίζονται άμεσα με όλες τις πτυχές της ανταγωνιστικότητας, ταυτόχρονα με την εξισορρόπηση σε ένα πλαίσιο που φροντίζει για την κοινωνική συνοχή, την αρμονική ανάπτυξη και το περιβάλλον.

Σε αυτό το πλαίσιο, στη συμβολή του Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας στο Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο 2003, τονίστηκαν οι εξής συγκεκριμένες προτεραιότητες που στη συνέχεια έτυχαν λεπτομερέστερης επεξεργασίας:

- Δόθηκε προτεραιότητα στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, της βιομηχανίας και των υπηρεσιών, που είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την ευημερία σε μια διευρυμένη Ευρώπη. Τονίστηκε η ανάγκη βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος σε όλους τους τομείς, συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού, και προώθησης μιας κοινωνίας που ενθαρρύνει την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα. Ιδιαίτερα τονίστηκε ότι οι μικρές επιχειρήσεις αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της οικονομίας της Ε.Ε. και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο.

- Σημειώθηκε ότι η αύξηση των επενδύσεων στην έρευνα και την καινοτομία αποτελεί βασικό παράγοντα για τη δημιουργία δυνατοτήτων ανάπτυξης, επιχειρηματικού πνεύματος και νέων θέσεων εργασίας, ενώ, ταυτόχρονα, εξίσου σημαντική είναι η βελτίωση της απόδοσης των επενδύσεων στον τομέα της Έρευνας και της Τεχνολογικής Ανάπτυξης (E&TA) με τη δημιουργία και την ενίσχυση των δεσμών μεταξύ της γνώσης και της αγοράς. Η διασφάλιση της τεχνολογικής πρωτοπορίας της Ευρώπης σε νέους τομείς (π.χ. διάστημα, σύντηξη, άμυνα) θα συμβάλουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Αυτή η βελτίωση, σε συνδυασμό με την εστίαση και το συντονισμό των Κοινοτικών και εθνικών ερευνητικών προσπαθειών θα συμβάλουν στη δημιουργία ενός πραγματικού και αποτελεσματικού Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας και Καινοτομίας, αποφεύγοντας την πολυδιάσπαση των ερευνητικών δραστηριοτήτων.

- Τονίστηκε ότι η εσωτερική αγορά συνεχίζει να κατέχει κρίσιμη θέση στη στρατηγική μεταρρύθμισης, ιδίως σε μια διευρυμένη Ευρώπη. Ωστόσο, η πλήρης ολοκλήρωσή της σύμφωνα με τη Συνθήκη παραμένει θεμελιώδες ζήτημα. Μια εύρυθμη αγορά που θα προσφέρει δυνατότητα πρόσβασης σε ασφαλή και υψηλής ποιότητας αγαθά και υπηρεσίες και η οποία θα εξασφαλίζει ότι εφαρμόζονται πλήρως οι τέσσερις

ελευθερίες, είναι βασικό στοιχείο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της μεγέθυνσης και της βιώσιμης ανάπτυξης, προς όφελος τόσο των καταναλωτών όσο και των επιχειρήσεων. Κατά συνέπεια, τονίστηκε η ανάγκη για άμεση δράση, ώστε να κλείσει το χάσμα ανάμεσα στα μεταρρυθμιστικά μέτρα που έχουν ήδη εγκριθεί και στην ουσιαστική τους εφαρμογή.

Αυτές τις συγκεκριμένες προτεραιότητες επικύρωσε το Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο 2003 και υπήρξαν στη βάση της επεξεργασίας των επί μέρους θεμάτων που χειρίστηκαν τα Συμβούλια Ανταγωνιστικότητας, Ενέργειας και Καταναλωτή. Αυτά τα θέματα ήταν πολλά και θα εξεταστούν παρακάτω κατά τομέα σύμφωνα με τις προτεραιότητες που είχαμε θέσει. Σε γενικές γραμμές όμως, οι τρεις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης βρίσκονταν πάντα στο επίκεντρο των θεωρήσεών μας. Έτσι:

- Συμβάλαμε στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής προωθώντας, μεταξύ άλλων, τη μεγαλύτερη προστασία του καταναλωτή, την απρόσκοπτη και φθηνή πρόσβαση σε πηγές ενέργειας για όλους, ακόμη και σε περιόδους κρίσης, και την ενδυνάμωση των νέων και μικρών επιχειρήσεων, που αποτελούν τη μεγαλύτερη πηγή θέσεων εργασίας, και μάλιστα ποιοτικά αναβαθμισμένων.
- Συμβάλαμε στη διεθνή συνεργασία στους τομείς της ενέργειας και της έρευνας με συμφωνίες συνεργασίας με τους γείτονες της Ένωσης, αλλά και με πιο μακρινές χώρες.
- Συμβάλαμε επίσης στην προστασία του περιβάλλοντος μέσα από το διεθνή διάλογο για τις δεσμεύσεις του Γιοχάνεσμπουργκ, αλλά και μέσα από πρακτικές ενέργειες όπως στον τομέα της συμπαραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού και στην προώθηση των βιοκαυσίμων.

Όλα αυτά είναι από μόνα τους σημαντικά. Για να μην είναι όμως τα διάφορα μέτρα αποσπασματικά, αλλά να διαθέτουν μεταξύ τους την απαραίτητη συνοχή, στο Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας προχωρήσαμε και σε προτάσεις για την επιδίωξη ολοκληρωμένων πολιτικών που υιοθετήθηκαν από το Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 20-21 Μαρτίου 2003. Σε αυτήν την κατεύθυνση αποφασίστηκε ότι το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας θα αναλάβει ενεργά τον οριζόντιο ρόλο του να ενισχύει την ανταγωνιστικότητα και τη μεγέθυνση στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για την ανταγωνιστικότητα, την οποία θα αναπτύξει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εξετάζοντας σε τακτική βάση όλες τις πολιτικές που έχουν επίπτωση στην ανταγωνιστικότητα, ανεξάρτητα από το συγκεκριμένο Συμβούλιο Υπουργών από το οποίο προέρχονται, ώστε αφενός να μην εμποδίζεται η ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας, αφετέρου να διασφαλίζεται ένα αρμονικό ισοζύγιο ανάμεσα στους τρεις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης, δηλαδή τον οικονομικό, τον κοινωνικό

και τον περιβαλλοντικό. Επίσης θεσμοθετήθηκε η παρακολούθηση και η ετήσια υποβολή έκθεσης προόδου για την ανταγωνιστικότητα προς το Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σε πλαίσιο που θα προσδιοριστεί από το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε πάντα ένα κύριο όργανο μακροοικονομικής πολιτικής με τη μορφή του Συμβουλίου Οικονομικών και Δημοσιονομικών Θεμάτων (το γνωστό ECOFIN). Δεν είχε αντίστοιχο όργανο μικροοικονομικής πολιτικής μέχρι το Μάρτη του 2003 και με τη σημαντική αυτήν απόφαση επιβεβαιώθηκε αυτή η λειτουργία του Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας. Για πρώτη φορά, το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας αφιέρωσε σημαντικό μέρος των εργασιών του σε θέματα στρατηγικής σημασίας και στην υιοθέτηση ολοκληρωμένων πολιτικών κατευθύνσεων και προτεραιοτήτων. Στο πλαίσιο της Προεδρίας οι προτεραιότητές μας για την εκπλήρωση των στόχων μας ήταν:

- Φθηνή, επαρκής και καθαρή ενέργεια
- Προώθηση της επιχειρηματικότητας και των μικρών επιχειρήσεων
- Ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς και της προστασίας του καταναλωτή
- Ανάπτυξη μιας Ευρωπαϊκής στρατηγικής για τον Τουρισμό

Αυτές οι προτεραιότητες ήταν πάντα στο υπόβαθρο όλων των θεμάτων που επεξεργαστήκαμε ως Ελληνική Προεδρία. Φυσικά, η επεξεργασία των θεμάτων δεν έγινε μόνο μέσα από τις επίσημες συνεδριάσεις των Συμβουλίων, αλλά και μέσα από άτυπες Υπουργικές Συναντήσεις, Σεμινάρια και Συνέδρια, στα οποία συμμετείχαν πέραν των Υπουργών, εμπειρογνώμονες και εκπρόσωποι των κοινωνικών εταίρων».

ΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο τουρισμός αποτελεί, σε διεθνές επίπεδο, ένα κλάδο οικονομικής δραστηριότητας που συμβάλλει σε σημαντικό βαθμό στο ΑΕΠ της κάθε χώρας. Σύμφωνα με στοιχεία του WTTC¹⁸ (World Travel & Tourism Council) για το 2002 το 11,78% του ΑΕΠ, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, προέρχεται από τη συμβολή του τουρισμού. Βέβαια η συμμετοχή του τουρισμού στο ΑΕΠ διαφέρει από χώρα σε χώρα. Κυμαίνεται από 7,52% στ Σουηδία μέχρι 18,38% στην Ισπανία. Στην περίπτωση της Ελλάδας, σύμφωνα με τα στοιχεία του WTTC(2003) η συμμετοχή του τουρισμού στο ΑΕΠ ανέρχεται σε 15%.

Η συμβολή του τουρισμού είναι σημαντική όχι μόνο στο ΑΕΠ αλλά και στο σύνολο των απασχολούμενων. Σύμφωνα πάντοτε με τα ίδια προαναφερόμενα στοιχεία του WTTC(2003) για το έτος 2002, οι απασχολούμενοι στον τουρισμό στη Σουηδία αποτελούν το 7,22% του συνόλου των απασχολούμενων και στην Ισπανία το 20,11%. Στην περίπτωση της Ελλάδας η τουριστική απασχόληση ανέρχεται στο 17,38% της συνολικής απασχόλησης.

Η ανάπτυξη του τουρισμού και ειδικότερα η ζήτηση για τουριστικές υπηρεσίες εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη διεθνή οικονομική συγκυρία. Το 2001 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως έτος όπου αντιστρέφεται η τάση εξέλιξης που επικρατούσε τα προηγούμενα χρόνια. Το 2002 η κατάσταση επιδεινώνεται εξαιτίας των αλλαγών που συμβαίνουν σε διεθνές επίπεδο.

¹⁸ Τουρισμός και Απασχόληση, Αθήνα 2003, σ.8-9.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού κατέγραψε το 2001 μια συνολική μείωση των αφίξεων διεθνών τουριστών κατά 0,6% έναντι του 2002. η Ευρώπη αποτελεί το 58% του διεθνούς τουρισμού και το 2000 είχε παρουσιάσει αύξηση της τάξεως του 6,1% από το προηγούμενο έτος.

Ορισμένοι παράγοντες οι οποίοι επηρέασαν αρνητικά την πορεία του τουρισμού το 2001 αλλά και το πρώτο εξάμηνο του 2002 είναι οι ακόλουθοι:

- η κρίση που δημιουργήθηκε εξαιτίας των γεγονότων της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001
- η βραδεία ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας η οποία επηρέασε την κατανάλωση και το εισόδημα
- η μείωση του εξερχόμενου τουρισμού από την περιοχή της Ν. Ασίας εξαιτίας της επιβράδυνσης των ρυθμών ανάκαμψης των ασιατικών οικονομιών. Η επιβράδυνση των ρυθμών ανάκαμψης των ασιατικών οικονομιών αποδίδεται στη λανθάνουσα κρίση του ιαπωνικού συστήματος και των πρόσφατων επιθέσεων στην περιοχή της Ν.Α. Ασίας.
- Η μεγάλη κρίση του τομέα των αερομεταφορών το 2001
- Οι γεωπολιτικές εξελίξεις στη Μέση Ανατολή και το Ιράκ
- Οι προσδοκίες για τη θεαματική είσοδο της Κίνας στη παγκόσμια τουριστική αγορά

Το 2002 οι τουρίστες που προέρχονται από χώρες της Δ. Ευρώπης προτίμησαν να κατευθυνθούν εκτός από την Ελλάδα και την Τουρκία και προς τη Βουλγαρία, Κροατία και Ρουμανία. Οι τουρίστες από τη Γερμανία προς τη χώρα μας περιορίστηκαν σημαντικά, σύμφωνα με τα στοιχεία για τους πρώτους μήνες του 2003.

Τα χαρακτηριστικά του ευρωπαϊκού εξερχόμενου τουρισμού είναι τα ακόλουθα¹⁹:

- Η μέση διάρκεια του εξερχόμενου ταξιδιού των ευρωπαίων είναι 9.4 νύχτες
- Το 84% των ευρωπαίων έχουν σκοπό κάποιας μορφής αναψυχή και το 16% είχαν σκοπό επαγγελματικούς λόγους.
- Πάνω από 7 στα 10 ταξίδια γίνονται στη βάση των προκρατήσεων. Το 45% του συνόλου των ταξιδιών γίνονται με προκράτηση μέσω τουριστικού γραφείου.
- Τα ξενοδοχεία φιλοξένησαν τα 4/5 του συνόλου των ταξιδιών.
- Το 44% των ευρωπαίων χρησιμοποιεί ως μέσω ταξιδιού το αεροπλάνο, παρόλο που υπάρχει μία μείωση σε σχέση με προηγούμενα χρόνια, το 33% το αυτοκίνητο, το 11% το λεωφορείο και το 3% το πλοίο.

¹⁹ Έρευνα IPK, European Travel Monitor, ETC- Pool Report 2001, June 2002, η οποία αναφέρεται στο κείμενο του Υπουργείου Ανάπτυξης, Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, *Εξέλιξη της τουριστικής Κίνησης 2002*, Αθήνα 2002, σ 8 και 9

- Η προτιμώμενη περίοδος ταξιδιού είναι το διάστημα Μάιος- Αύγουστος.
- Η μέση δαπάνη ανά ταξίδι είναι περίπου 946€.
- Το 53% των ταξιδιωτών είναι άντρες και κυριαρχεί η ηλικία των 41,5 ετών για όλα τα ταξίδια και 41,9 ετών για ταξίδια διακοπών.
- Η Ευρώπη είναι ο δημοφιλέστερος προορισμός των ευρωπαίων.
- Η Ελλάδα ήταν ο πρώτος προορισμός στην περιοχή της Ν.Α. Μεσογείου.

Τα βασικά συμπεράσματα που προκύπτουν αφορούν το ρόλο των ταξιδιωτικών γραφείων, το μεταφορικό μέσο που μεταβαίνουν στον προορισμό τους, τη χρονική περίοδο πραγματοποίησης των διακοπών τους και τον δημοφιλέστερο τόπο προορισμού στη Ν. Ευρώπη. Απ' ότι φαίνεται από τα στοιχεία ο ρόλος των ταξιδιωτικών γραφείων, ως μεσάζοντες, μεταξύ του «παραγωγού» του τουριστικού προϊόντος και του καταναλωτή είναι σημαντικός. Παρόλη την ανάπτυξη του διαδικτύου ο καταναλωτής δεν επικοινωνεί άμεσα με τον παραγωγό. Αυτό οφείλεται πιθανόν στο ότι επιτυγχάνουν καλύτερες τιμές (αεροπορικών εισιτηρίων, ξενοδοχείων αλλά και συνολικά των τουριστικών πακέτων) όταν χρησιμοποιούν έναν ταξιδιωτικό πράκτορα. Το αεροπλάνο συνεχίζει να κυριαρχεί ως το δημοφιλέστερο μέσο μεταφοράς τουριστών. Ο παράγοντας «χρόνος μετάβασης» από τη χώρα προέλευσης στη χώρα προορισμού είναι ιδιαίτερα σημαντικός ειδικά όταν οι διακοπές είναι ολιγοήμερες.

Βέβαια το κόστος του εισιτηρίου είναι ένας ανασταλτικός παράγοντας, ο οποίος εν μέρει μετριάζεται με την προσφορά ειδικών τιμών για πτήσεις τσάρτερ. Ο χρόνος πραγματοποίησης των διακοπών, όπως είναι αναμενόμενο, συμπίπτει με τη περίοδο των καλοκαιρινών αδειών.

Η συγκέντρωση πολλών τουριστών την ίδια περίοδο μάλλον προκαλεί πληθώρα προβλημάτων σ' ότι αφορά την προσφορά τουριστικών υπηρεσιών και πιθανόν μειώνει το βαθμό ικανοποίησης του τουρίστα. Οι απαιτήσεις την περίοδο εκείνη είναι ιδιαίτερα μεγάλες και απαιτείται επαγγελματικός τρόπος αντιμετώπισης τους από τους προσφέροντες τουριστικές υπηρεσίες. Τέλος σ' ότι αφορά το χώρο προορισμού, η Ελλάδα συνεχίζει, ως τόπος διακοπών, να έλκει περισσότερους τουρίστες σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ν. Ευρώπης. Βέβαια τα τελευταία χρόνια έχει μειωθεί ο αριθμός των τουριστών στη χώρα μας, ενώ αυξάνεται στις ανταγωνίστριες χώρες εκτός ΕΕ.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο Ελληνικός Τουρισμός αποτελεί τον σημαντικότερο τομέα Υπηρεσιών της Εθνικής μας Οικονομίας της τελευταίας 20ετίας. Η στρατηγική του σημασία, τόσο με οικονομικά, αλλά και με κοινωνικά κριτήρια, φαίνεται καθαρά από τα ακόλουθα χαρακτηριστικά στοιχεία:

- Την περίοδο 2000-2001, η Ελλάδα ήταν ο 15^{ος} πιο δημοφιλής τόπος προορισμού τουριστών παγκοσμίως, και ταυτόχρονα, στην 10^η θέση του κόσμου με κριτήριο τις τουριστικές εισπράξεις.
- Ένας παράγοντας που συντέλεσε στην κολακευτική αυτή κατάταξη ήταν η αύξηση της μέσης κατά κεφαλήν δαπάνης των αλλοδαπών τουριστών, από 300 δολάρια τη δεκαετία 1980 σε 700 δολάρια το 2000.
- Ταυτόχρονα, ο τομέας συμβάλλει σημαντικά στην απασχόληση, με άνω των 800.000 θέσεων συνολικά όλων των τύπων το 2000, και συνεισφέρει πολλαπλά στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη.

Παρά τη σημασία του αυτή, ο τουρισμός δεν έχει ακόμη βρει τη θέση που του αξίζει στο συνολικό εθνικό σχεδιασμό, συντονισμό και προγραμματισμό, ιδιαίτερα σε μακροχρόνια βάση. Βέβαια, η ίδια η θεώρηση του τομέα αυτού παρουσιάζει ειδικά προβλήματα, κυρίως λόγω της πολυπλοκότητάς του, που οφείλεται τόσο –εσωτερικά– στο ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που περιλαμβάνει και των υποκειμένων και φορέων που εμπλέκονται σε αυτές, όσο και–εξωτερικά– στις εκτεταμένες και συχνά ασαφείς διεπιφάνειές του με άλλους τομείς (Περιβάλλον, Μεταφορές, κ. α.). Η αυξανόμενη, πάντως, αναγνώριση της στρατηγικής- αναπτυξιακής σημασίας του τουρισμού εκφράζεται μέσα από την πορεία πολιτικο-διοικητικής του αυτονομίας: Εθνικός Οργανισμός Τουρισμού, Γενική Γραμματεία Τουρισμού στο Υπουργείο Ανάπτυξης, αυτοτελές Υπουργείο Τουρισμού (με έναν Υφυπουργό) σήμερα.

Η ανάλυση της συγκυρίας από Ομάδα Εργασίας δείχνει ότι δεν υπάρχει μεγάλη άνεση χρόνου για σκέψη και δράση, καθώς η αρχική κατάσταση για την Προοπτική Διερεύνηση στον τομέα παρουσιάζει αρκετά «παθολογικά» συμπτώματα, όπως τα εξής:

- Προέλευση των τουριστών μας κυρίως από την Ευρώπη
- Τουρισμός, κατά κανόνα, με τη μορφή οργανωμένων «πακέτων» ταξιδιών, στο πλαίσιο μιας έντονα ολιγοπωνιακής ζήτησης (Tour Operators).
- Τουρίστες, κατά πλειοψηφία, χαμηλών/μεσαίων εισοδηματικών στρωμάτων, με τάση για περιορισμένη παραμονή και διάσπασή της σε μικρά τμήματα.

- Αφίξεις με πολύ άνιση χρονική κατανομή: μεγάλες «νεκρές» περίοδοι και υπερβολικά «φορτία» της περιόδου Ιουλίου- Αυγούστου(με προφανή αρνητικά αποτελέσματα και για τους δύο τύπους περιόδων).
- Υψηλή γεωγραφική συγκέντρωση σε μερικές ζώνες((επίσης αρνητικό στοιχείο για τις τουριστικές και μη περιοχές).
- Χαμηλή ποιότητα προσφερόμενων υπηρεσιών στα περισσότερα στάδια π. χ. στη διαμονή, όπου κυριαρχούν τα μικρού μεγέθους και χαμηλού κόστους- ποιότητας καταλύματα.
- Τελικά, επικράτηση ενός μοντέλου τουριστικής «μονοκαλλιέργειας», με την προσφορά ενός «μονοδιάστατου» προϊόντος «Ήλιος&Θάλασσα».

Το μοντέλο αυτό κρίνεται συνολικά ως μη βιώσιμο από πολλές πλευρές: αξιοποιεί πολύ επιφανειακά τις υφιστάμενες δυνατότητες και ελάχιστα τα «ισχυρά» στοιχεία της χώρας μας. Είναι ιδιαίτερα ευάλωτο στον ανταγωνισμό π.χ. από άλλες Μεσογειακές χώρες, αλλά και στην αλλαγή των διεθνών καταναλωτικών προτιμήσεων. Δεν επιτρέπει εύκολη αναβάθμιση λόγω της χαμηλής του προστιθέμενης αξίας, ούτε προσελκύει νέες διεθνείς επενδύσεις. Τέλος, απειλεί με διάβρωση την ίδια του την φυσική (περιβάλλον, τοπίο) και ανθρωπογενή (τοπικές κοινωνίες, παραδόσεις) βάση, δρώντας έτσι αυτοκαταστροφικά. Σε ένα τέτοιο μοντέλο, οι δυνατότητες συμβολής της Τεχνολογικής Αλλαγής είναι ελάχιστες, καθώς η ερευνητική και τεχνολογική βάση του τομέα διατηρείται πολύ περιορισμένη, αλλά η ζήτηση για νέες τεχνολογίες – «λύσεις» από τους οικονομικούς και κοινωνικούς «παίκτες» - παραμένει αναιμική.

Κεντρικό λοιπόν ζητούμενο στον τομέα είναι το πέρασμα του σε ένα άλλο μοντέλο τουρισμού, που όχι απλώς να αποφεύγει παθητικά τα αρνητικά αυτά σημεία, αλλά βασιζόμενο συστηματικά στα ισχυρά στοιχεία της χώρας μας(ήπιο κλίμα, φυσικό πλούτο, βιοποικιλότητα, πολιτιστικό απόθεμα, νησιώτικο χαρακτήρα, ασφάλεια, κ.α.), τα οποία να προσεγγίζει αειφορικά, θα δημιουργεί αυτόνομη και μακροχρόνια αναπτυξιακή δυναμική. Σε ένα τέτοιο σχήμα, ο ρόλος της τεχνολογίας δεν μπορεί να είναι περιθωριακός: η πρόκληση για τον Ελληνικό Τουρισμό είναι εκείνη της σύλληψης και υλοποίησης ενός βιώσιμου μοντέλου Τουρισμού, το οποίο θα περιλαμβάνει το δικό του «Χώρο Έρευνας, Τεχνολογίας & Καινοτομίας» (ΕΤΚ), ιδωμένο στο πλαίσιο μιας Οικονομίας και Κοινωνίας της Γνώσης.

Από τις κινητήριες δυνάμεις που έχει εντοπίσει Ομάδα Εργασίας για το μετασχηματισμό του τομέα συνολικά, διακρίνουμε μερικές που αφορούν τη

συγκεκριμένη απόπειρα Τεχνολογικής Προοπτικής Διερεύνησης, καθώς δρουν με τρόπο που ξεπερνά τα όρια ενός απλού τομεακού στρατηγικού σχεδιασμού με χρονικό όριο την επόμενη πενταετία:

- Το ανθρώπινο δυναμικό, στην «καρδιά» αλλά και τις «παραφυάδες» του τομέα, και η διαμόρφωσή του μέσα από τεχνολογικά εμπλουτισμένα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτιση. Κρίσιμο ρόλο στη δράση αυτού του driver θα παίζει η διαμόρφωση υψηλού επιπέδου στελεχών (μεταπτυχιακά), και μάλιστα με σχετική ερευνητική εμπειρία (διδάκτορες).
- Η ανάπτυξη συγκεκριμένων τεχνολογικών περιοχών, που μπορούν είτε να τροφοδοτήσουν άμεσα τον αναπτυσσόμενο «από μηδενική βάση» Εθνικό Χώρο ΕΤΚ Τουρισμού, είτε να τον επηρεάσουν έμμεσα, μέσω άλλων γειτονικών τομέων και κρίσιμων υποδομών. Στις τελευταίες περιλαμβάνουμε την ύπαρξη αξιόπιστων και συστηματικά συλλεγόμενων στατιστικών στοιχείων και δεδομένων, που η έλλειψή τους σήμερα αποτελεί ένα από τα – πολλά – εμπόδια ακόμα και για απλό, βραχυπρόθεσμο στρατηγικό σχεδιασμό.
- Στην πλευρά του τουρίστα, ο πιο κρίσιμος driver έχει να κάνει με τις τουριστικές προτιμήσεις, τα life styles στα οποία αυτές εντάσσονται, αλλά και τις διεθνείς συνθήκες που επηρεάζουν τα τελευταία (π.χ. τον ανταγωνισμό). Σε κάποιο βαθμό, οι παράγοντες αυτού του τύπου μπορούν επίσης να αποτελέσουν σοβαρό αντικείμενο έρευνας, εκπαίδευσης και δημιουργίας σχετικών δομών και υποδομών.

Στον ακόλουθο Πίνακα συνοψίζονται οι συγκεκριμένες ερευνητικές και τεχνολογικές προτάσεις, που διατυπώθηκαν κατά τις διαβουλεύσεις της Ομάδας Εργασίας, και αφορούν την προσπάθεια οικοδόμησης του Εθνικού Χώρου ΕΤΚ Τουρισμού, με χρονικό ορίζοντα ως το 2015:

Τεχνολογικά Συστατικά του Εθνικού Χώρου ΕΤΚ Τουρισμού στην Ελλάδα

Τεχνολογικό πεδίο	Παράδειγμα
Πληροφορική, Επικοινωνίες Και e-Επιχειρείν	*e-Tourism/Info-tourism *Ψηφιοποίηση άλλων σχετικών κλάδων (Μεταφορές, Περιβάλλον, κ.α.)
Μεταφορές	*Χαμηλού κόστους/υψηλής ασφάλειας διεθνείς αεροπορικές μεταφορές *συστήματα συνδυασμένων μεταφορών (το «Μετρό του Αιγαίου»)
Περιβάλλον	*Καινοτομική διαχείριση αποβλήτων (reedbeds, ολοκληρωμένα συστήματα) *Διαχείριση φυσικών πόρων: eco-monitoring, έλεγχος, σχεδιασμένες δράσεις(π.χ. υγρότοποι) *Προστασία και ανάδειξη βιοποικιλότητας (εφαρμογή white biotech) Περιβαλλοντικές τεχνολογίες σε γειτονικούς Τομείς: γεωργικούς, βιομηχανικούς, αστικούς
Ενέργεια	*Αποκεντρωμένα συστήματα ΑΠΕ για τοπικές εφαρμογές (θέρμανση, ψύξη, ηλεκτρισμός) *Σχεδιασμός ολοκληρωμένων περιφερειακών ενεργειακών συστημάτων (π.χ. Κρήτη) *Καθαρά βιοκαύσιμα & βιολιπαντικά σε ζώνες ειδικής προστασίας(παράκτιες, κλειστοί κόλποι)
Άλλες Τεχνολογίες	*Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικών αγαθών *Νέα, έξυπνα, ειδικά σχεδιασμένα υλικά *Quality Food Farming (agro-biotech) *Διαγνωστικές και άλλες βιοτεχνολογίες υγείας
Κοινωνικο-οικονομική Έρευνα	*Διεθνείς πρωτοπορία στη διερεύνηση και τεκμηρίωση του τουριστικού φαινομένου
Διακυβέρνηση	*e-Government στον τομέα του Τουρισμού *Εναλλακτική διακυβέρνηση του Εθνικού Χώρου Τουρισμού

Τα βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού τουρισμού²⁰

1. Ανοδική τάση αφίξεων αλλοδαπών τουριστών. Αυξάνεται το μερίδιο των αεροπορικών αφίξεων.
Συνέπεια: Κίνητρα δημιουργίας νέων τουριστικών υποδομών για την προσέλκυση της αυξανόμενης πελατείας
2. Κυριαρχία μαζικού τουρισμού μεσαίου και χαμηλού εισοδήματος . Μείωση της κατά κεφαλήν τουριστικής δαπάνης σε σταθερές τιμές.
Συνέπεια: Αυξανόμενη εξάρτηση από τον μαζικό τουρισμό.
3. Αύξηση του μεριδίου επισκεπτών από Ευρώπη. Σημαντική μείωση του μεριδίου Αμερικανών τουριστών. Αύξηση τουριστών από Ανατολική Ευρώπη.
Συνέπεια: Απώλεια υψηλού τουριστικού εισοδήματος.
4. Αυξανόμενη συμμετοχή εσωτερικού τουρισμού.
Συνέπεια: Δυνατότητα χρονικής κατανομής της ζήτησης.
5. Μικρή διάρκεια τουριστικής περιόδου.
Συνέπεια: Θερινή επιβάρυνση υποδομών, υπολειτουργία εκτός σεζόν.
6. Μονοδιάστατο τουριστικό προϊόν: "Ήλιος - Θάλασσα"
Συνέπεια: Εύκολη υποκατάσταση από άλλες μεσογειακές χώρες.
7. Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του ελληνικού τουρισμού είναι κυρίως κληρονομημένα (φυσικό περιβάλλον, πολιτισμική κληρονομιά).
Συνέπεια: Υπάρχει σημαντικό περιθώριο ποιοτικής βελτίωσης με την δόμηση νέων ανθρωπογενών πλεονεκτημάτων.
8. Υψηλή γεωγραφική συγκέντρωση τουριστικής υποδομής.
Συνέπεια: Άνιση ανάπτυξη της περιφέρειας.
9. Ολιγοψωνιακή διάρθρωση τουριστικής ζήτησης με λίγους tour - operators.
Συνέπεια: Ισχυρές πιέσεις για χαμηλές τιμές.
10. Ξενοδοχειακές μονάδες / καταλύματα:
 - Μικρού μεγέθους και ενδιάμεσης / χαμηλής ποιότητας.
 - Μικρός βαθμός συγκέντρωσης και πολύ μικρή καθετοποίηση.**Συνέπεια:** Αδυναμία διαπραγμάτευσης με τους ισχυρούς tour - operators.
11. Διοικητικά εμπόδια εισόδου νέων ξενοδοχειακών επιχειρήσεων σε ανεπτυγμένες τουριστικές περιοχές (κορεσμός).
Συνέπεια: Έλλειψη κινήτρων αναβάθμισης, παράνομη λειτουργία καταλυμάτων.

²⁰ www.traveldailynews.gr

12. Μικρό μέγεθος των μη - ξενοδοχειακών τουριστικών επιχειρήσεων.

Συνέπεια: Πληθώρα φορέων, προβλήματα βιωσιμότητας και δυσκολία προσαρμογής στα νέα τεχνολογικά δεδομένα.

Οι βασικοί στόχοι της τουριστικής πολιτικής όπως αυτοί εξειδικεύονται από το αρμόδιο Υπουργείο²¹ είναι:

Ο βασικός στόχος της τουριστικής πολιτικής είναι το πέρασμα από την τουριστική "μονοκαλλιέργεια" (Ηλιος και Θάλασσα) στην πολυμορφία, την ποιότητα και την βιωσιμότητα του τουριστικού προϊόντος. Ειδικότερα οι στόχοι της τουριστικής πολιτικής είναι:

1. Αξιοποίηση περιουσίας (Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε.):
 - Πρόσληψη αποτιμητή και χρηματοοικονομικού συμβούλου.
 - Διαμόρφωση νέων τουριστικών προϊόντων. Άμεση προκήρυξη έργων.
2. Ολοκληρωμένες τουριστικές εγκαταστάσεις:
 - Συνεκμετάλλευση ΕΤΑ - ιδιωτικών κεφαλαίων.
3. Επιμήκυνση τουριστικής περιόδου:
 - Προβολή ευνοϊκών πακέτων off-season: Μάρτιος και Νοέμβριος
 - Επέκταση δραστηριοτήτων προσέλκυσης (τουρισμός - φεστιβάλ).
 - Προβολή Αθήνας – Θεσσαλονίκης
4. Οικοτουρισμός:
 - Τουρισμός με τοπική ανάπτυξη και προστασία περιβάλλοντος.
 - Δημιουργία τοπικών επιχειρήσεων. Νέα επαγγέλματα.
 - Ειδικές δράσεις Γ' ΚΠΣ. Συνεργασία με Δήμους.

²¹ Ελληνικός οργανισμός Τουρισμού, Η τουριστική πολιτική 2002-2006. Στόχοι και Προοπτικές, www.gnto.gr/3/03/gc30000.html

5. Διεθνείς δραστηριότητες:

- Συνέδριο Οικοτουρισμού το φθινόπωρο του 2001.
- Διάσκεψη τουριστικής συνεργασίας χωρών ΟΣΕΠ.
- Διεκδίκηση Συνέλευσης Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού 2003.

6. Τουριστική εκπαίδευση:

- Εκσυγχρονισμός σχολών. Αναβάθμιση και διαπίστευση ειδικοτήτων.
- Ένταξη νέων ειδικοτήσεων, ιδιαίτερα στον οικότουρισμό.
- Συντονισμός με ΤΕΙ & ΑΕΙ.

Μέτρα για τις τουριστικές επιχειρήσεις

1. Αναβάθμιση καταλυμάτων (σύστημα Αστέρων & κλειδιών):
 - Επενδυτικά κίνητρα.
 - Μελέτες τουριστικής ανάπτυξης ανά περιφέρεια.

2. Αντιμετώπιση πολεοδομικά αυθαιρέτων τουριστικών επιχειρήσεων:
 - Δυνατότητα ελέγχων για την ασφάλεια λειτουργίας.
 - Καθιέρωση αντικινήτρων για παράνομες τουριστικές επιχειρήσεις.
3. Αύξηση μεγέθους επιχειρήσεων:
 - Κίνητρα συγχωνεύσεων, συγκεντρώσεων και συντονισμού των ξενοδοχειακών και των εν γένει τουριστικών επιχειρήσεων.
4. Ένταξη των τουριστικών επιχειρήσεων στις νέες τεχνολογίες:
 - Διαδίκτυο.
 - Ηλεκτρονικό εμπόριο και Tour Operating.
 - Marketing.
 - Χρήση νέων τεχνολογιών για την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς τουριστικού προϊόντος.
5. Ταμείο Αντασφάλισης Τουριστικών Επιχειρήσεων:
 - Αντιμετώπιση του φαινομένου αποζημιώσεων επιχειρήσεων σε δυσμενείς συνθήκες.
6. Νέα τουριστικά επαγγέλματα και επιχειρήσεις
7. Χρηματοδότηση επενδύσεων από το Γ' ΚΠΣ:
 - Τομεακό πρόγραμμα Υπουργείου Ανάπτυξης.
 - Κοινωνία της Πληροφορίας.
 - Τομεακά προγράμματα Ενέργειας και Έρευνας.
 - Περιφερειακά Προγράμματα.
8. Επέκταση περιόδου:
 - Επιδότηση ανά άφιξη του μήνες Μάρτιο και Νοέμβριο.
9. Μελέτες τουριστικής ανάπτυξης ανά περιφέρεια.

Στα πλαίσια της πολιτικής ενίσχυσης της τουριστικής ζήτησης²² ο βασικός στόχος είναι να περάσουμε από την μονοκαλλιέργεια στην πολυμορφία, την ποιότητα και τη βιωσιμότητα. Οι βασικοί στόχοι είναι:

1. Η αύξηση της ζήτησης ιδιαίτερα από τη Δυτική και Ανατολική Ευρώπη
2. Η προσέλκυση ζήτησης ανωτέρων εισοδηματικών στρωμάτων
3. Η προσέλκυση οργανωμένου τουρισμού από χώρες υψηλής οικονομικής ανάπτυξης
4. Διαμόρφωση εμπλουτισμένων τουριστικών προϊόντων

²² «Τουριστική Πολιτική 2002-2006» σ. 19-22, www.gnto.gr/3/08/081/tourism_policy.web.obc

5. Βελτίωση των θεματικών αγορών, όπως ο συνεδριακός τουρισμός, αθλητικός τουρισμός, τουρισμός υγείας κλπ

Σε ότι αφορά την πολιτική ενίσχυσης της προσφοράς²³ τα παρατεινόμενα μέτρα πολιτικής συνοψίζονται:

1. Στη βελτίωση και στον έλεγχο των Υπηρεσιών(Δίκτυο Άμεσης Πληροφόρησης, Έλεγχοι ποιότητας των τουριστικών υπηρεσιών, Διυπουργική συνεργασία για τη βελτίωση των υπηρεσιών, Φυσικές καταστροφές και ενημέρωση ξένων αγορών)
2. Στις δημόσιες τουριστικές υποδομές
3. Στις ιδιωτικές επενδύσεις
4. Στην αξιοποίηση των Ελληνικών Τουριστικών Ακινήτων Α.Ε.
5. Στην προώθηση του εναλλακτικού τουρισμού
6. Στην ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού
7. Στην αναδιάρθρωση της τουριστικής προσφοράς
8. Στην ασφάλιση τουριστικών επιχειρήσεων έναντι εξωγενών κινδύνων

Προωθείται επίσης από πλευράς Υπουργείου η ποιοτική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών στον τομέα της Τουριστικής Εκπαίδευσης.

Τέλος ο εσωτερικός τουρισμός, λόγω της σημαντικής του βαρύτητας, πρέπει να αποτελέσει στρατηγικό αναπτυξιακό άξονα της τουριστικής πολιτικής και να μην αντιμετωπίζεται συγκυριακά και ευκαιριακά. Τα μέτρα που μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη του είναι τα ακόλουθα²⁴:

- Προώθηση εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού
- Φορολογικές διευκολύνσεις και οικονομικές ενισχύσεις σε τουριστικές επιχειρήσεις που λειτουργούν ή θα λειτουργήσουν σε ορεινές μειονεκτικές περιοχές
- Ενίσχυση της υπάρχουσας δομής και προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού

²³ Βλ. Υποσημείωση 21

²⁴ Τσάρτας Π., Μανωλόγλου Ε., Μάρκου Α. (2001) Ποιοτικά χαρακτηριστικά και τάσεις ζήτησης εσωτερικού τουρισμού, ΕΚΚΕ, Αθήνα, σ183-184

- Διαφήμιση και προβολή φυσικών και πολιτιστικών πόρων της χώρας
- Ανάδειξη τουριστικών περιοχών με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά
- Έμφαση σε ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος, αξιοποίησης και διαφύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς
- Ενημέρωση για περιοχές που μπορούν να αποτελέσουν τουριστικούς προορισμούς
- Προώθηση νησιωτικών και ηπειρωτικών περιοχών οι οποίες δεν ελκύουν ιδιαίτερα το ενδιαφέρον του αλλοδαπού μαζικού τουρίστα
- Ενίσχυση τάσεων για εσωτερικό τουρισμό σε περιόδους εκτός τουριστικής αιχμής
- Πρωτοβουλίες για την προσέλκυση εσωτερικών τουριστών
- Έμφαση στην ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών
- Έλεγχος, οργάνωση και βελτίωση δικτύων υποδομής της χώρας
- Συνεργασία με εκπαιδευτικές υπηρεσίες για την παρουσίαση θεμάτων και ντοκιμαντέρ στα σχολεία που θα αφορούν τους ελκυστικούς τουριστικούς πόρους της χώρας
- Θεσμοθέτηση στο πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων της άδειας εκτός καλοκαιρινής εποχής ώστε να απολαμβάνουν οι εργαζόμενοι την τουριστική προσφορά και οι επιχειρήσεις την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου

Η τουριστική πολιτική, όπως αυτή προσδιορίζεται ανωτέρω, αφορά όλες τις πτυχές του τουρισμού στη χώρα μας. Αναφέρεται τόσο στη πλευρά της ζήτησης όσο και στην πλευρά της προσφοράς. Ίσως το κύριο μειονέκτημα αυτής της πολιτικής είναι ότι είναι αρκετά γενική, επιδιώκει να τα καλύψει όλα χωρίς να θέτει προτεραιότητες, χωρίς να υπάρχει συστηματικός προγραμματισμός και χωρίς να ακουμπά ίσως και το ίδιο το πρόβλημα. Δεν απαντά στο ερώτημα αν και κατά πόσο το μοντέλο του μαζικού τουρισμού θα συνεχίσει να είναι το κυρίαρχο μοντέλο στην Ελλάδα, πώς θα περιοριστεί, αν βέβαια περιοριστεί η δύναμη των tour operators, αν θα αναπτυχθούν σωστά οι υποδομές και αν γενικά η ανάπτυξη του τουρισμού θα σέβεται ή όχι το φυσικό περιβάλλον. Με άλλα λόγια περιγράφεται μία ιδεατή εικόνα που απέχει πάρα

πολύ από την πραγματική, που λαμβάνοντας υπόψη τη σημερινή ελληνική κοινωνία διατηρούμε σημαντικές επιφυλάξεις αν αυτά όλα μπορούν να πραγματοποιηθούν.

ΤΕΛΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ – ΟΡΑΜΑ ΓΙΑ ΤΟ 2021 : Η «προόραση» του Ελληνικού Τουρισμού με χρονικό ορίζοντα μεγαλύτερο της επόμενης δεκαετίας περνά από την επίτευξη ή όχι του ορόσημου που ορίστηκε παραπάνω ως Εθνικό Χώρο ΕΤΚ Τουρισμού. Το αντίστοιχο όραμα και το σύνολο των διαβουλεύσεων που έχουν λάβει χώρα είναι εκείνο ενός *Βιώσιμου και Αειφόρου Τομέα- δέσμης* πολλαπλών υπηρεσιών και προϊόντων προς αντίστοιχα διαφορετικά είδη αποδεκτών, και ανοικτού σε συνεχή και αμφίδρομη επικοινωνία με άλλους τομείς και μέτωπα της οικονομίας και της κοινωνίας. Αυτό που αναμένεται να ξεκαθαρίσει στο θολό σήμερα τοπίο του τουρισμού μετά το 2015- και που χωρίς αυτό η τεχνολογική προόραση είναι τώρα αδύνατη- είναι το (ή τα) προφίλ των δύο βασικών «παικτών» : των Τουριστών και των τουριστικών επαγγελματιών στην Οικονομία και Κοινωνία της Γνώσης. Οι γενικές υποθέσεις που μπορούν να γίνουν αυτή τη στιγμή, δεν έχουν ιδιαίτερη αξία για χάραξη πολιτικής.

ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

- Ο τουρισμός αποτέλεσε και αποτελεί μία σημαντική κινητήρια δύναμη της ελληνικής οικονομίας. Σύμφωνα με τα στοιχεία του WTO (World Tourism Organization) η Ελλάδα ήταν το 2000 ο 15^{ος} πιο δημοφιλής τόπος προορισμού παγκοσμίως.
- Σε ότι αφορά τα έσοδα από τουριστικές υπηρεσίες στην Ελλάδα, η κατά κεφαλή τουριστική δαπάνη έχει τριπλασιαστεί²⁵
- Τα τελευταία χρόνια υπάρχει σημαντική βελτίωση της συμμετοχής του Τουρισμού στα βασικά μεγέθη της οικονομίας
- Σε ότι αφορά την επίπτωση του τουρισμού στην απασχόληση είναι δύσκολο να υπάρχει ακριβής εκτίμηση του αριθμού των απασχολούμενων.

²⁵ www.gnto.gr/3/03/gc30000.html

Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι στον τομέα του τουρισμού απασχολούνται μέλη οικογένειας, στα πλαίσια της οικογενειακής τουριστικής επιχείρησης, άτομα με μερική ή προσωρινή απασχόληση, άτομα που δεν είναι δηλωμένα ότι απασχολούνται κλπ.

- Σε ότι αφορά το εκπαιδευτικό επίπεδο των απασχολούμενων στον κλάδο «Ξενοδοχεία και Εστιατόρια», η πλειοψηφία είναι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης (37,1%) και ακολουθούν οι απόφοιτοι Δημοτικού (33,2%). Οι πτυχιούχοι Ανώτερης Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης αποτελούν το 8,8% των απασχολούμενων και οι πτυχιούχοι ΑΕΙ το 3,1%.

Μια πρόσφατη μελέτη του ΣΕΤΕ²⁶ σχετικά με τον τουρισμό και την απασχόληση δίνει μια νέα διάσταση σε ότι αφορά το μέγεθος της απασχόλησης και της σημασίας της τουριστικής απασχόλησης. Σύμφωνα με τη μελέτη αυτή η τουριστική απασχόληση υπολογίζεται στη βάση της άμεσης απασχόλησης, της μερικής απασχόλησης, της εποχικής και της έμμεσης

απασχόλησης²⁷. Με βάση τη μελέτη αυτή η συνολική απασχόληση στον τουριστικό τομέα για το έτος 2000 εκτιμάται ότι ήταν περίπου 808.000 άτομα και προβλέπεται ότι μέχρι το 2010 μπορούν να δημιουργηθούν επιπλέον 150.000 νέες θέσεις εργασίας.

ΠΙΘΑΝΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Οι πιθανοί τομείς στους οποίους χρειάζεται σημαντική παρέμβαση είναι οι ακόλουθοι:

- Εκσυγχρονισμός των υποδομών των τουριστικών επιχειρήσεων
- Εκπαίδευση και επιμόρφωση του ανθρώπινου δυναμικού

²⁶ ΣΕΤΕ Τουρισμός και Απασχόληση, Αθήνα 2003

²⁷ ΣΕΤΕ Τουρισμός και Απασχόληση, Αθήνα 2003. Στη μελέτη αυτή η άμεση απασχόληση ορίζεται ως η απασχόληση σε αμιγώς τουριστικές επιχειρήσεις. Η μερική απασχόληση ορίζεται ως η για μερικές ώρες εντός του 24ώρου ή μερικές ημέρες της εβδομάδας απασχόληση σε αμιγώς τουριστικές επιχειρήσεις. Η εποχική απασχόληση ορίζεται ως η για περιορισμένο χρονικό διάστημα του έτους (μήνες), απασχόληση σε αμιγώς τουριστικές επιχειρήσεις. Η έμμεση απασχόληση ορίζεται ως η απασχόληση που δημιουργείται για την παραγωγή ενδιάμεσων / υποστηρικτικών της τουριστικής κατανάλωσης προϊόντων – υπηρεσιών.

- Πιστοποίηση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών
- Δημιουργία Δικτύων ηλεκτρονικής παρέμβασης
- Δημιουργία υποδομών για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- Αναβάθμιση των τουριστικών σπουδών
- Επενδύσεις για την εκμετάλλευση του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

« Το μέλλον του τουρισμού μας είναι κρίσιμο για το μέλλον της οικονομίας μας » και « Τουρισμός για όλους »²⁸

« Το μέλλον του τουρισμού μας είναι κρίσιμο για το μέλλον της οικονομίας μας » και την ανάγκη να « υποστηρίξουμε τον Τουρισμό για όλους » τόνισαν στις παρεμβάσεις τους οι Ευρωβουλευτές του ΠΑΣΟΚ, Νίκος Σηφουνάκης και Ευαγγελία Τζαμπάζη κατά τη διάρκεια του Συνεδρίου που πραγματοποιήθηκε στο Ρέθυμνο με θέμα « Τουρισμός-Ποιοτική αναβάθμιση και η συμβολή του στην Τοπική ανάπτυξη »

Ο κ. Σηφουνάκης επεσήμανε ότι « η τουριστική πρόκληση για τα επόμενα χρόνια θα είναι μεγάλη για τη χώρα μας για πολλούς λόγους και συγκεκριμένα:

- Ποιο μερίδιο θα αναλογεί ή μπορούμε να εργασθούμε προκειμένου ν' αναλογεί, από την αύξηση του τουριστικού ρεύματος που για το 2020 προβλέπεται διπλασιασμός του στην Λεκάνη της Μεσογείου;
- Πώς η χώρα μας μέσω συγκεκριμένων πολιτικών θα εξαλείψει τις αρνητικές πλευρές του τουριστικού προϊόντος που προσφέρουμε προκειμένου το μερίδιο που μας αναλογεί να είναι κατ' αρχήν ποιοτικά υψηλό;
- Γνωρίζουμε ότι η χώρα μας δεν ανταγωνίζεται πλέον μόνο τις γειτονικές χώρες της Μεσογείου αλλά και σε μακρινές περιοχές όπως ακόμα και εκείνες τις αγορές της Ασίας, (Ταϊλάνδη κ.τ.λ); Δεδομένων των προσφορών των τουριστικών πακέτων πως θα συγκρίνουμε τις παραδοσιακές μας αγορές;

Η απάντηση είναι μία και μόνη.

- Με προγραμματισμό δράσης όλων των κοινωνικών ομάδων που εμπλέκονται αλλά άμεσα και έμμεσα με το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν.
- Με την ανάδειξη μέσω αυστηρών όρων των πλεονεκτημάτων που η ιστορία και η παράδοση μας παρέχει και την ανατροπή της αδηφάγου νοοτροπίας της οικοπεδοποίησης του συνόλου σχεδόν της Ελληνικής Επικράτειας.»

Επίσης τόνισε ότι « τα μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος προβάλλουν σήμερα αναγκαία όσο ποτέ και άλλο τόσο αναγκαία πιστεύω είναι για το ευοίωνα μέλλον του τουρισμού μας η αλλαγή της στρατηγικής του και ο επαναπροσδιορισμός των βασικών

²⁸ Σηφουνάκης Ν. Ευρωβουλευτής, δήλωση στο συνέδριο Τουρισμού στο Ρέθυμνο. Οκτώβρης 2004

του στόχων. Το πρότυπο του μαζικού τουρισμού έχει εξαντλήσει από καιρό τα όποια οφέλη του για τη χώρα μας και έχει οδηγηθεί σε κρίση συσσωρεύοντας ταυτόχρονα πλήθος αρνητικών παρενεργειών, επιφέροντας μη αναστρέψιμες αλλοιώσεις σε στοιχεία που αποτέλεσαν τη βάση της τουριστικής ανάπτυξης και πλήττοντας ιδιαίτερα τους μικρούς τουριστικούς προορισμούς. Πιστεύω ότι ήρθε η ώρα για ηπιότερες αλλά πιο βιώσιμες και σταθερές λύσεις που θα προκύψουν από την ανάπτυξη του οργανωμένου εναλλακτικού τουρισμού, του τουρισμού των κινήτρων, αν προτιμάτε. Μια στροφή του τουρισμού μας προς αυτή την κατεύθυνση φέρνει πιο κοντά τη χώρα μας στα πρότυπα της ανάλογης Ευρωπαϊκής πολιτικής και κάνει πιο ελκυστική την τουριστική αγορά των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην οποία θα πρέπει να προβλέπουμε. Οι Ευρωπαίοι πολίτες που υπήρξαν η βάση της τουριστικής μας ανάπτυξης και εξακολουθεί να είναι η βάση της τουριστικής προοπτικής μας ενδιαφέρονται για τον εναλλακτικό τουρισμό ολόένα και περισσότερο και επιλέγουν προορισμούς μικρής κλίμακας με προσφερόμενο ποιοτικό προϊόν που ανταποκρίνονται σε ειδικευμένα τουριστικά ενδιαφέροντα και που αναδεικνύουν και προβάλλουν ιδιαίτερα και σπάνια γνωρίσματα κάθε τόπου.

Φαίνεται, ότι στις σημερινές συνθήκες της παγκοσμιοποίησης της τουριστικής ανάπτυξης και του εντεινόμενου ανταγωνισμού, η προβολή του ιδιαίτερου τοπικού χαρακτήρα αναδεικνύεται ως βασική παράμετρος για μια τουριστική προοπτική, γιατί συντείνει στη διατήρηση των ποιοτικών χαρακτηριστικών, αποτρέπει τις αλλοιώσεις και εξασφαλίζει διαρκή αναπτυξιακή προοπτική. Αντίθετα οι περιοχές που χάνουν τα χαρακτηριστικά που τις κάνουν ελκυστικές και διαφορετικές, γίνονται ελάχιστα ανταγωνιστικές αφού δεν έχουν να προβάλλουν ιδιαίτερες ποιοτικές αξίες όπως το τοπίο, την παράδοση, τα ήθη και τα έθιμα, την αρχιτεκτονική μνήμη.

Προς αυτήν την κατεύθυνση είναι αναγκαίο να προσδιορίσουμε και να επικεντρώσουμε τις δυνάμεις μας. »

Η κα Τζαμπάζη επεσήμανε ότι «τα τελευταία χρόνια το κοινωνικο-ψυχολογικό υπόβαθρο των νέων απαιτήσεων του σύγχρονου τουρίστα έχει διαφοροποιηθεί, χρειάζεται να δημιουργηθούν νέες υποδομές (συνεδριακά κέντρα, γήπεδα γκολφ, κέντρα θαλασσοθεραπείας, χιονοδρομικά κέντρα, προσβάσιμες υποδομές και υπηρεσίες κλπ) για να μπορέσουμε να προσελκύσουμε τουρίστες και σε περιόδους εκτός σαιζόν.

Σε αυτές τις νέες απαιτήσεις των τουριστών εντάσσονται και οι ανάγκες των τουριστών με αναπηρία. Το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία και των οικογενειών τους να

ταξιδεύουν και να έχουν πρόσβαση στις τουριστικές εγκαταστάσεις θεωρείται βασικό κοινωνικό δικαίωμα, συμβάλλει στην βελτίωση της ποιότητας ζωής τους.

Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο εκτιμάται ότι 35 εκατομμύρια καταναλωτές με αναπηρία συν τις οικογένειές τους θα μπορούσαν να ταξιδέψουν και να χρησιμοποιήσουν τις τουριστικές εγκαταστάσεις εάν αυτές ήταν προσβάσιμες για τα άτομα με αναπηρία.

Η νέα προσέγγιση 'τουρισμός για όλους' μεταφράζεται στην δημιουργία υποδομών και υπηρεσιών προσβάσιμων στις ανάγκες όλων των τουριστών.

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι οι ξενοδοχειακές μονάδες του τόπου σας ήταν από τις πρώτες στην Ελλάδα που προέβλεψαν τεχνικές προδιαγραφές προσβασιμότητας και για αυτό κάθε χρόνο σημαντικός αριθμός τουριστών με αναπηρία επισκέπτεται το νησί. Εκτός από τον ψυχαγωγικό ρόλο του τουρισμού, δεν πρέπει να παραβλέψουμε και τον θεραπευτικό, παιδαγωγικό του ρόλο, που οι κλιματολογικές συνθήκες της Κρήτης και ο πολιτισμός της με τα αρχαιολογικά μνημεία, συμβάλλουν ώστε οι τουρίστες με αναπηρία να μπορούν να την επισκέπτονται καθ'όλη την διάρκεια του έτους και όχι μόνο κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.

Τις τελευταίες δεκαετίες ο τουρισμός στην Ελλάδα, έχει εξελιχθεί σε μια μεγάλη εθνική βιομηχανία, που συνεισφέρει σημαντικά και στην οικονομία και στην απασχόληση και στην ευημερία, καθώς επίσης και στην προβολή της χώρας μας προς τα έξω και την διαμόρφωση της διεθνούς κοινής γνώμης για αυτήν.

Η νέα εποχή έχει πολύ περισσότερες απαιτήσεις και πολύ περισσότερες προκλήσεις. Οι ποιοτικές απαιτήσεις του τουρισμού έχουν αυξηθεί, ενώ ταυτόχρονα έχει αυξηθεί πολύ ο ανταγωνισμός ακόμα και από τουριστικούς προορισμούς που βρίσκονται σε πολύ μακρινές τοποθεσίες, ακόμη και σε άλλες ηπείρους.

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της ΕΣΥΕ και τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, το 2002 η Ελλάδα με 14,179,999 αφίξεις αλλοδαπών ταξιδιωτών καταλαμβάνει την 15η θέση στην παγκόσμια κατάταξη χωρών υποδοχής. Απέναντι στις νέες προκλήσεις και νέες απαιτήσεις, η πολιτική της Ελλάδας για τον τουρισμό πρέπει να εκτείνεται σε όλη τη χώρα, να σέβεται τον πολιτισμό και το περιβάλλον και να ενισχύει την οικονομική ανάπτυξη με έναν τρόπο βιώσιμο, ο οποίος αντέχει και στις αξίες μας και στην αισθητική και στον χρόνο. Μια πολιτική που χαρακτηρίζεται από την πολυμορφία, την ποιότητα και τη βιωσιμότητα του τουριστικού προϊόντος. »

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Όπως προαναφέρθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει καθορισμένη κοινή τουριστική πολιτική. Το αξιοπερίεργο είναι πως παρόλο που αναγνωρίζει την μεγάλη οικονομική σημασία του τουρισμού , αφού έχει επικεντρώσει σε αυτόν τον τομέα, δεν υπάρχει νόμιμη βάση.

Η Ευρώπη κατέχοντας το 58% της αγοράς κατατάσσεται στην μεγαλύτερη τουριστική περιοχή παγκοσμίως.

ΜΕΤΡΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ²⁹

- μέρος της συμφωνίας ενός ειδικού κεφαλαίου στον τουρισμό, δίνοντας στην κοινότητα αρκετή δύναμη να αρχίσει μια κοινή πολιτική πάνω στον τουρισμό(ψηφίσματα Δεκ. '94και Φεβ. '96)
- δημιουργία του Ευρωπαϊκού Γραφείου Τουρισμού (ψηφίσματα 15 Δεκ '94και Οκτ '96 στις προτάσεις του Συμβουλίου για πολυετές πρόγραμμα στον Ευρωπαϊκό τουρισμό)
- αυξημένη προστασία για τα ενδιαφέροντα των τουριστών , μεγαλύτερη πολιτική ευθύνη από τα γραφεία ταξιδιών (ψηφίσμα Δεκ '94)
- προστασία του περιβάλλοντος από το μαζικό τουρισμό (Ιουλ. '90)
- δικαιώματα και υποχρεώσεις του τουρίστα (Ιουν. '91)

²⁹ EUROPEAN PARLIAMENT FACT SHEETS

ΠΛΑΙΣΙΩΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η Ε.Ε. αποσκοπεί στο να κάνει την Ευρωπαϊκή οικονομία την ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη .

Προτείνει λοιπόν :

- 1. Συγχώνευση του τουρισμού στις πολιτικές και τα μέτρα της Κοινότητας .**
 - α) Η εισαγωγή από την κοινότητα , σε συνεργασία με τις χώρες- μέλη και την βιομηχανία του τουρισμού, μηχανισμών να βελτιώσουν την ενότητα των συμφερόντων όλων των ενδιαφερομένων.**
- 2. Παγίωση της νέας προσέγγισης συνεργασίας μεταξύ των ενδιαφερομένων στον τουρισμό μέσω μιας ανοικτής συντονιστικής μεθόδου**
 - β) Να τονιστεί ο ρόλος της συμβουλευτικής επιτροπής στον τουρισμό**
- 3. Βελτίωση της αλληλεπίδρασης μεταξύ προορισμών και των εκπροσώπων τους.**
- 4. Κινητοποίηση των ήδη υπαρχόντων κέντρων υποστήριξης για την ανάπτυξη της γνώσης και της παρατήρησης όσον αφορά στον τουρισμό.**
- 5. Πρόσβαση των ενδιαφερόμενων στα όργανα της κοινότητας .**
- 6. Ενίσχυση προγραμμάτων για την αειφόρο ανάπτυξη στον τουρισμό.**
- 7. Όλα τα μέτρα που θα ληφθούν να είναι βιώσιμα σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. , ακόμη και οι νέες να μπορούν να εργαστούν με τους ίδιους ρυθμούς.**

Διαπιστώθηκε πως η κατά έναν τρόπο πολιτική πάνω στον τουρισμό ξεκινά με διατάξεις από την δεκαετία του '80 έως και σήμερα. Όμως πριν 3 μόλις χρόνια άρχισε να περνάει σε προτεραιότητα μια κοινή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης πάνω στον τουρισμό για την βελτίωση της βιομηχανίας , της ανταγωνιστικότητας και για τη διασφάλιση της προστασίας του τουρίστα και του περιβάλλοντος. Η Ευρωπαϊκή επιτροπή αποφάσισε πως πολλά πρέπει να γίνουν ακόμη ώστε να διατηρηθεί ένας βιώσιμος και ανταγωνιστικός Ευρωπαϊκός τουρισμός.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

ΜΟΥΣΗΣ Ν. – ΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΕΚΘΕΣΗ ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ – ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ
ΣΤΗ ΕΛΛΑΔΑ

ΤΣΑΡΤΑΣ , ΜΑΝΩΛΟΓΛΟΥ – ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ
ΖΗΤΗΣΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΣΕΤΕ - ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

ΕΡΕΥΝΑ ΙΡΚ EUROPEAN TRAVEL MONITOR , ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ,
ΕΟΤ

www.europa.eu.int

European Parliament Fact Sheets

www.europa.eu.int/comm/energy_transport/el/ib_el.html

www.europa.eu.int/comm/transport/road/index_en.html

www.europa.eu.int/comm/transport/maritime/index_en.html

www.europa.eu.int/comm/transport/maritime/safety/passemgers_fr.html

www.europa.eu.int/comm/transport/air/index_en.html

www.europa.eu.int/comm/energy/res/index_en.html

www.europa.eu.int/comm/enterprises/industry/enlargement.html

www.europa.eu.int/comm/enterprises/industry/enlargement.doc.pdf

www.traveldailynews.gr

www.gnto.gr/3/03/gc.30000.html

www.gnto.gr/3/08/081/tourism_policy.web.obc

